

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

30593

AHİRET İNANCININ ORTAÖĞRETİM GENÇLİĞİ ÜZERİNDEKİ ANLAMI VE ETKİLERİ

(Alan Araştırması)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Erdal BAYKAN

Danışman
Doç.Dr. Abdullah ÖZBEK

KONYA 1994

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

ÖNSÖZ

Ülkemizde ortaöğretim, öğrencinin gelişim açısından ergenlik dönemine rastlamaktadır. Eğitim durumu olarak hayata atılmak için meslek seçimi evresinde olan öğrenci aynı zamanda fizyolojik ve psikolojik olgunlaşma evresine de geçiş sürecini yaşamaktadır. Çalışmamızda, böylesi kritik bir süreçte olan ortaöğretim gençliğinin, - Cihanbeyli Lisesi örneğinden yola çıkarak “ahiret inancı” ekseninde, olgunlaşma ile beliren ve giderek çeşitlenen ihtiyaçlarının dengeli bir şekilde karşılanabilmesi için konunun tanımlanabilmesi hedeflenmiştir.

İslâm dininde merkezî bir değere sahip ahiret inancının -geleceğimiz olan gençliğimizin olumsuz sapma ve saplantılardan arınmış sağlıklı bir zihnî ve ruhî yapıya sahip olabilmesi için- nasıl bir fonksiyona sahip olabileceğini tesbit etmek istedik.

Bu çerçevede bir çalışma için öncelikle ahiret inancının ortaöğretim gençliğinde anlam ve etkilerini öğrenmek doğru bir başlangıç olmuştur diye düşünüyoruz.

Çalışmamızın her aşamasında ilgi ve yardımlarını esirgemeyen Hocam Sayın Doç.Dr. Abdullah ÖZBEK’e müteşekkirim. Tezin son halini almasında kıymetli eleştirileriyle yol gösteren, Sayın Prof.Dr. Mehmet AYDIN’a ve Sayın Yrd.Doç.Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU’na teşekkürü borç bilmekteyim. Ayrıca, tezimin felsefi açıdan temellendirilmesinde yardımcı olan Sayın Prof.Dr. Necmettin TOZLU’ya ve anketlerin değerlendirilmesindeki katkılarından dolayı Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Öğr. Gör. Sayın Necdet SUBAŞI’ya, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç.Dr. Ahmet BİLGİLİ’ye de teşekkür ederim. Son olarak anketin uygulanabilmesi için gerekli izni veren Cihanbeyli Kaymakam vekili Sayın. H.İbrahim KELEŞ’e ve İlçe Milli Eğitim Şb. Md. Sayın Mustafa ÜNALAN’a içten teşekkür ederim.

Erdal BAYKAN

Mart 1994 VAN

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
b.	: Baskı
Bkz.	: Bakınız
ev.	: Çeviren
D�r.	: Derleyen
D�B	: Diyanet İşleri Başkanlığı
K.K.	: Kur'an-ı Kerim
Krş.	: Karşılaştırınız
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Mtb.	: Matbaası
s	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
U��F	: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yay.	: Yayıncılık-Yayınları-Yayın

İÇİNDEKİLER

Sayfa no.

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	ii
TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ	vi
GİRİŞ	7
1. PROBLEME VE ÇALIŞMANIN ALANINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	8
1.1. ORTAÖĞRETİM	8
1.1.1. Ortaöğretim Kurumu	8
1.1.2. Ortaöğretim Gençliği	9
1.1.3. Ortaöğretim Gençliği ve Aile	11
1.2. GENÇLİK VE İNANÇ	14
1.2.1. Ortaöğretim Gençliği, Ahiret ve Çevre	14
1.2.2. Kur'an'da Ahiret	15
1.2.3. Ahiret ve Eğitim	17
1.3. CİHANBEYLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	19
1.3.1. Cihanbeyli'nin Tarihsel ve Coğrafi Konumu	19
1.3.2. Cihanbeyli'nin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı	19
1.3.3. Cihanbeyli'nin Eğitim Özellikleri	20
2. AHİRET İNANCININ CİHANBEYLİ ORTAÖĞRETİM GENÇLİĞİ ÜZERİNDEKİ ANLAMI VE ETKİLERİ ÜZERİNE ANKET ÇALIŞMASI	21
2.1. ARAŞTIRMANIN GENEL NİTELİKLERİ	21
2.1.1. Araştırmanın önemi	21
2.1.2. Araştırmanın Konusu	22
2.1.3. Araştırmanın Amacı	22
2.1.4. Araştırmanın Evreni	22
2.1.5. Sınırlama	23
2.1.6. Uygulama	23
2.2. PROBLEME İLİŞKİN VARSAYIMLAR	23
2.2.1. Problem Cümlesi	23
2.2.2. Alt Problemler	23
2.2.3. Temel Varsayım	24
2.2.4. Alt Varsayımlar	24
2.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	25
2.3.1. Anket Uygulaması	25
2.3.2. Deneklerin Cinsiyeti	25
2.3.3. Yaşı	25

2.3.4. Eğitimi	26
3. DEĞERLENDİRME.....	27
3.1. GENÇLİK VE AİLE	27
3.1.1. Anne ve Babanızla İlişkileriniz Nasıldır?	27
3.1.2. Ailenize Karşı Beslediğiniz Duygularınız.....	28
3.1.3. Ailenizin Dine Olan İlgisi Nedir?	29
3.2. GENÇLİK VE DİN EĞİTİMİ.....	32
3.2.1 Din Eğitiminizi Nereden Aldınız.....	32
3.2.2. Dini Öğrenmeyi Gerekli Görürüm, Çünkü.....	33
3.2.3. Din Sadece Bu Dünyayı mı İlgilendirir?	34
3.2.4. Günlük İbadetlerinizi Yere Getiriyor musunuz?	35
3.3. GENÇLİK VE AHİRET İNANCI.....	37
3.3.1. Öldükten Sonra Bir Hayatın Varlığı Sizce Gerçek midir?	37
3.3.2. Ahireti Aşağıdaki Tariflerden Hangisi Daha İyi Karşılamaktadır?.....	38
3.3.3. Ahirete İnanmanızın Hangi Nedenlere Dayandığını Düşünüyorsunuz?... 39	
3.3.4. Ahiret Duygusunu En Çok Hissettiğiniz Dönem	40
3.3.5. Ahiret Denince Daha Çok Şunu Hissederim	41
3.3.6. Ahiret İzah Edilebilir mi	43
3.4. GENÇLİKTE AHİRETİN İNANCININ ETKİSİ.....	48
3.4.1. Ahiret İncancınızın Sizdeki Etkisi Daha Çok Nedir?	45
3.4.2. Ahiret İncancının Bence En Büyük Faydası.....	46
3.5. GENÇLİĞİN AHİRETTEKİ KONUMUNA İLİŞKİN KANAATİ	48
3.5.1. Kendinize Aşağıdakilerden Hangisini Uygun Bulursunuz?.....	48
3.5.2. Şayet Cennete Layık Görülürsem Bunu Şuna Bağlarım.....	49
3.6. GENÇLİĞİN AHİRET İNANCINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER.....	51
3.6.1. Ahirete Olan İncancım Şu Durumlarda Zayıflar.....	51
3.6.2. Ahirete Olan İncancım Şu Durumlarda Artar	52
3.7. GENÇLİKTE ÖLÜM DÜŞÜNCESİ VE ÇAĞRIŞTIRDIKLARI.....	54
3.7.1. Sizce Ölüm ve Ahiret Arasında Ne Gibi Bir İlişki Vardır.....	54
3.7.2. Ölümden Korkuyorum, Çünkü.....	55
3.7.3. Birisinin Ölümünü Duyduğum Zaman.....	56
3.8. GENÇLİKTE, YAŞANILAN HAYATLA AHİRET İNANCININ İLİŞKİSİ 58	
3.8.1. Dünyada Sahip Olmadığınız Şeyler Hakkında Neler Düşünürsünüz.....	58
3.8.2. Bir Haksızlık Yapacağım Zaman	59
3.8.3. Bir Haksızlığa Uğradığınız zaman Ne Yaparsınız?.....	60
3.9. GENÇLİK, AHİRET VE ÇEVRE.....	62
3.9.1. Çevrenizdeki İnsanları Dikkatlice Gözlemlediğiniz Zaman.....	62

3.10. GENÇLİK VE DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİ	63
3.10.1. Sizce Din K. Ve Ahl. Bilgisi Öğretmenleri "Ahiret İnancı" Konusunda	
Yeterli Örneklik Ve Bilgilendirme Yapabiliyorlar mı?	63
4. SONUÇ	65
SUMMARY	68
KAYNAKÇA	69
EK:1. ANKET FORMU.....	71
EK:2. Anket Çalışmasına İlişkin Kaymakamlık Oluru.....	77

TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa no:

1. Cinsiyetiniz?	25
2. Kaç yaşındasınız?	25-26
3. Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz?	26
4. Anne ve babanızla ilişkileriniz nasıl?	27
5. Ailenize olan duygularınız?	28-29
6. Ailenizin dine olan ilgisi nedir?	29-30
7. Dinî eğitiminizi nereden aldınız?	32
8. Dini öğrenmeyi gerekli görürüm, çünkü	33
9. Din sadece bu dünyayı mı ilgilendirir?	34-35
10. Günlük ibadetlerinizi yerine getiriyor musunuz?	35
11. Öldükten sonra bir hayatın varlığı sizce gerçek midir?	37
12. Ahireti aşağıdaki tariflerden hangisi daha iyi karşılamaktadır?	38
13. Ahirete inanmanızın hangi nedenlere dayandığını düşünüyorsunuz?	39
14. Ahiret duygusunu en çok hissettiğiniz dönem	40
15. Ahiret denince en çok şunu hissederim	41-42
16. Ahiret açıklanabilir mi?	43
17. Ahiret inancınızın sizdeki etkisi daha çok nedir?	45
18. Ahiret inancının bence en büyük yararı	46
19. Kendinize aşağıdakilerden hangisini uygun bulursunuz?	48
20. Şayet cennete layık görülürsem bunu şuna bağlarım	49
21. Ahirete olan inancım şu durumlarda zayıflar	51
22. Ahirete olan inancım şu durumlarda artar	52-53
23. Sizce ölüm ve Ahiret arasında ne gibi bir ilişki vardır?	54
24. Ölümden korkuyorum, çünkü	55
25. Birisinin ölümünü duyduğum zaman	56
26. Dünyada sahip olmadığınız şeyler hakkında neler düşünürsünüz?	58
27. Bir haksızlık yapacağım zaman	59
28. Bir haksızlığa uğradığınız zaman ne yaparsınız?	60
29. Etrafınızdaki insanları dikkatlice gözlemlediğiniz zaman	62
30. Sizce Din K. ve Ahl. Bil. Dersi öğretmenleri "Ahiret" konusunda yeterli bilgi verebiliyorlar mı?	63

GİRİŞ

Çalışmamız tipik bir İç Anadolu ilçesi olan Cihanbeyli örneğinden yola çıkarak **"Ahiret İnancının Ortaöğretim Gençliğindeki Anlamı ve Etkileri"**ni tesbit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmamıza kaynaklık eden Cihanbeyli Lisesi öğrencileri ilçenin ilk ve en kalabalık Ortaöğretim okuludur. Cihanbeyli ilçesi, aslında ülkemizde hızlı bir şekilde meydana gelen toplumsal değişimin somut olarak ortaya çıktığı yörelerden biri olarak önem kazanmaktadır. Muhafazakar eğilimlerle modern yönelişlerin kesiştiği ilçemiz aslında Türk toplumsal değişim grafiğinin elverişli bir örneğini de oluşturmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, probleme ve çalışmanın alanına ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Bu çerçevede Ortaöğretim kurumu işlevi açısından ele alınmış, Ortaöğretim gençliğimizin genel özellikleri ve aileleriyle olan ilişkilerine de değinilmiştir.

Yine Ortaöğretim gençliğinin bu evrede inanca ve daha özelde Ahiret inancına yönelik duyguları anlatılmış, Kur'an'da ahiret inancının öz olarak aktarımı yapılmış ve Ahiret-eğitim ilişkisine de değinilmiştir. Ayrıca çalışmamızı yürüttüğümüz Cihanbeyli ilçesine ilişkin tarihi, coğrafi, sosyo-ekonomik bilgilerin yanı sıra, ilçede eğitim faaliyetleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ise, Ahiret inancının Cihanbeyli Lisesi Ortaöğretim gençliği üzerindeki anlamını ve etkilerini tesbite yönelik hazırladığımız anket çalışmamızın, genel nitelikleri, varsayımları ve bulguları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde yaptığımız anket neticesinde elde ettiğimiz bulguları tablolar ve bilgisayar yardımıyla elde ettiğimiz grafikler üzerinde gösterdik.

Anket çalışmamızın neticelerinin değerlendirildiği üçüncü bölümden sonra çalışmamız neticesinde ulaştığımız kanaatlerimiz sonuç bölümünde ifade edilmiştir.

1. PROBLEME VE ÇALIŞMANIN ALANINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1. ORTAÖĞRETİM

1.1.1. Ortaöğretim Kurumu

Ülkemizde Ortaöğretim, temel eğitim okulları* ile yüksek öğretim kurumları arasında yer alan ve en az üç yıllık öğretim veren genel, meslekî ve teknik, amaçlı öğretim kurumlarına verilen addır. Temel eğitimi tamamlayan ve Ortaöğretime girmeye hak kazanan her öğrenci ilgi, istidat ve yetenekleri ölçüsünde yararlanabilir.¹

“Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Ortaöğretim kurumlarının amaç ve işlevleri bir takım değişikliklere uğramıştır. Değişen sosyal, kültürel ve ekonomik çevrenin sonucu, kurumların amaç ve işlevlerinde de değişiklikler olması, kurumların kendilerini değişen bu çevreye uydurma gayreti içinde olmaları doğaldır. Zaman zaman bu kurumların adları değişmiş, zaman zaman öğretim yılları artırılmış, zaman zaman müfredat programı değişikliklerine gidilmiş, zaman zaman da bu kurumlardan beklentilerde değişiklikler olmuştur.”²

Ülkemizde Örgün Eğitim kurumlarına başlangıç İlköğretim ile birlikte altı yaş olarak kabul edilmiştir. Sekiz yıl süren İlköğretim süreci ilk evresi “beş yıl”, ikinci evresi “üç yıl” olarak tesbit edilmiş ve uygulanmaktadır. Bu sekiz yıllık eğitim-öğretim sürecinden sonra Ortaöğretim süreci başlar ki bu evreye “lise” de denilmektedir. Klasik lise eğitimi üç yıl olarak uygulanmaktadır. Normal süresi içerisinde İlköğretimi tamamlayan bir öğrenci “ondördüncü” yaşında Ortaöğretim sürecine başlar ve

* 23-26 Haziran 1981 tarihlerinde Ankara’da toplanan Onuncu Milli Eğitim Şurası, yeni bir modeli tartışarak, beş yıllık ilkokul ile üç yıllık ortaokulu birleştirerek İlköğretimi sekiz yıla çıkarmayı planlamıştır. (Geniş bilgi için bkz. Yahya Kemal Kaya, İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış -Eğitimde Model Arayışı- Bilim Yay., Ankara 1989, s. 40)

¹ Krş. Muhsin Hesapçioğlu, Öğretim İlke ve Yöntemleri -Eğitim Programları ve Öğretim. 2.b. Beta Basım-Yayın-Dağıtım A.Ş. İstanbul 1992, s. 32

² M.Hesapçioğlu, s.32

“onyedinci” yaşında lise eğitimini tamamlayabilir. Ondört-onyedi yaş arası Ortaöğretim gençliğinin standartını oluşturur. Bu evre “ilk ergenlik” döneminden “ergenliğe geçiş” ve “ilk gençlik” yıllarıdır.

1.1.2. Ortaöğretim Gençliği

Ortaöğretim (lise ve dengi okullar) öğrencinin ergenlik çağına tekabül eder.³ Ergenlik bedensel, toplumsal, bilişsel olgunlaşma dönemidir. “Ergenlik bir dizi hızlı bedensel değişimle biyolojik olarak başlar. Bu değişimler büyük ölçüde bir insanın yetişkin boyuna, ağırlığına bedensel ve cinsel özelliklerine kavuşmasını sağlar. Bunun sonuçlarından herkes hoşnut kalmaz. Bir kız ya da erkek çocuk kendini çok kısa ya da çok uzun bulabilir, umduğu kadar yakışıklı ya da güzel olmadığını düşünebilir. Herkes kendine ‘*Ben normal miyim?*’ sorusunu sorar.”⁴

Hızla değişen ülkemizde eril ya da dişil bir toplumsal rolü gerçekleştirmek görevi bir ergenin bugün yapmak zorunda olduğu düzenlemelerin en önemlilerinden birini oluşturmaktadır. Günümüz Türkiye’inde bir erkek ya da kadın için en uygun davranış hangisidir? Bir davranış tarzını açıkça eril, diğerini açıkça dişil olarak tanımlayabilmek toplumsal değerlerin farklılaşmasından önce cevaplamak kolaydı. Oysa bugün birçok kişi cinsler arasındaki benzerlikleri farklılıklardan daha fazla vurgulamaktadır. Anlaşılabilir biçimde, anababaların, öğretmenlerin ve ergenlerin kendilerinin, yakın geçmişten kesinlikle farklı olan bir şimdiki zamandan köklü biçimde ayrılan bir geleceğe hazırlanma konusunda problem içerisine düşmektedirler ki bu da ruh sağlığını etkilemektedir. “Ruhsal sağlığın bozulması, kişinin çalışmasını, çevreyle ilişkisini kısacası tüm yaşamını etkilemektedir.”⁵

Bedensel ve cinsel değişimlerle birlikte ergenler zihinsel yeteneklerinde de değişimler yaşarlar. Bilişsel gelişim olarak bilinen olgu, ergenlerin yalnız kendilerini değil, dünyalarını görme biçimi üzerinde uzun süreli etkiler taşır. Ergenlerin tüm düşünme süreçleri değişir, gittikçe artan biçimde *geleceğe yönelik ve soyut düşüncelerle*

³ Bkz. İ.Ethem Başaran, *Eğitim Psikolojisi -Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri-*, 5. bsk, Gül Yay., Ankara 1983, s. 44

⁴ Mary, J. Gander ve Harry W. Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Çev. A. Dönmez-N. Çelen, B. Onur, İmge Yay. Ankara 1993, s. 406

⁵ A. Yörükoğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayın-Dağıtım 15. b., İstanbul 1989, s. 17

ilgili olurlar. İdealizm kazanır ve cinsellik, ahlâk, din gibi konularla ilgili gerçekten kendilerine ait bir değerler takımı edinirler.⁶

“Din dilini anlamak bakımından da bu çağ oldukça ileridir. Gençler kelimelere bağlı, dış-somut anlamının ötesinde soyut terimlerle düşünebilir, manevi olanı anlayabilirler.”⁷ Bu aynı zamanda bir ihtiyaç olarak oluşur.⁸

Ergenlik çağı gencinin din öğretimini ilgilendiren bir ihtiyacı da hayatına anlam vermedir. Genç isanın önünde açılan yeni dünya artık onun çocukluğunda hayal ettiği mükemmel dünya değildir. Gençler toplumda henüz itibarı belli olmayan, hatta hor görülen bir ara dönemi yaşadıklarından, sürekli olarak “önemli olma açlığı” duyarlar. Genişleyen çevrelerinde⁹ kabul edilmek için, herşeyi en iyi bilmek ve yapmak çabasına girerler. Fakat bu çaba, çocuklukta olduğu gibi bencillik dürtüsünden değil, insancılık, diğergamlık, duygusundan kaynaklanmaktadır. İnsan hayatının hiçbir döneminde ideal hayata, güzelliğe, iyiliğe, doğruluğa, adalete, gençlik dönemindekinden daha düşkün olmamaktadır. Kendisi için istediğini başkaları için de isteme, hürriyet, eşitlik, adalet ilkeleri gençler için çok önemlidir. Genç, gerçek, iyi, güzel vb. idealleri gerçekleştirmek üzere planları olan bir dünya ıslahatçısı olur. Fakat bu sırada en önemli sorular ortaya çıkar. Gerçek nedir? İyi nedir? Güzel nedir? Bu sorular onu din ile ilişki içine sokar.¹⁰

Ülkemiz Ortaöğretim kurumlarında verilen zorunlu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmenlerine bu çerçevede çok önemli bir işlev yüklenmektedir. Çocuğun dine yönelik duygu ve düşüncelerinin şekillenmesi büyük oranda öğretmenin kişiliği ve dersi işleyişiyle bağlantılıdır. Çünkü insan yaşantısının en kritik dönemlerinden birisi olan Ortaöğretim çağında okul özellikle öğretmen yoluyla öğrenci üzerinde etkiye bulunurlar. Ergenler kendileriyle öğretmen arasında nesnel bir psikolojik bağın kurulması için gerekli niteliklere çok önem verirler. Öğretmen tarafından anlaşılma ve tanınma gereksinmesi, sadece bir yetişkin tarafından basit bir değerlendirme isteği değil, daha çok başka bir kişi

⁶ Krş. M.J. Gander ve H.W. Gardiner, s. 422

⁷ Beyza Bilgin ve Mualla Selçuk, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Akid Yay., Ankara 1991, s. 75; Ayrıca Krş. Neda Armaner, *Din Psikolojisine Giriş*, Ayyıldız Mtb., Ankara 1980, s. 81

⁸ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, TDV Yay., No: 116, Ankara 1993, s. 97

⁹ Krş. A. Yörükoğlu, *Gençlik Çağı, Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, Özgür Yay.-Dağıtım, İstanbul 1990, s. 136

¹⁰ Krş.B. Bilgin ve M. Selçuk, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, s. 80

tarafından tanınarak ve anlaşılacak kendini tanıma ve anlama isteğidir.¹¹ “Ergene karşı yetişkinin ya da öğretmen baskı ve yasaklara dayanan disiplin anlayışı, olumlu ve yapıcı olması gereken bu evreyi çatışmalarla dolu olumsuz bir döneme dönüştürebilir,”¹² ergen pek hırpalanmadan problemini çözerse kendine güveni artar, huzura kavuşur ve yeterlilik duygusuna ulaşır. Problem çözülmediği zaman kendine güvensizlik, engellenme duyguları sürüp gider, kalıcı psikolojik yaralara neden olur.

Öğretmen kadar, ergenlikten yetişkinliğe geçişte önemli dönüm noktaları aile ile ilgilidir. Çünkü aile, yetişkin ve çocukların etkileşimde bulundukları, dolayısıyla birbirlerini etkiledikleri bir birimdir. Aile etkileşim üzerine kurulu bir sistem olduğundan, bir yönün işlevini yerine getirmemesi sistemin diğer yönlerini de etkiler.¹³ Dahası “aile, insanoğlunun en derin eğitim etkilerini aldığı, pek çok şeyler öğrendiği ve hayata hazırlandığı bir okuldur. Diğer yönden aile kimlik kazandıran bir yerdir.”¹⁴

1.1.3. Ortaöğretim Gençliği ve Aile

İnsanların bir arada yaşamak üzere oluşturdıkları toplulukların en küçüğü ve eskisi "Aile"dir ve bu önemi asırlar boyu sürmüştür olup, hiçbir sosyal sistem ve hayat tarzı aileyi ortadan kaldıramamıştır. Aile insanoğlunun dünyaya gözünü açtığı anda kendisini içinde bulduğu ve ilişkiye girdiği ilk toplum birimidir. İnsan hayatlarını bu birlik içinde başlatır ve sürdürürler.

Gençlik evresinde ailenin işlevi oldukça önemlidir; çünkü insan aile içerisinde nasıl eğitilip yönlendirilirse, genellikle hayatı boyunca bu eğitim ve yönlendirmenin etkisinde kalır, ona göre yaşar ve davranır. Kişinin topluma hazırlanması ve kazandırılması bakımından aile eğitimi büyük önem taşır. Çocuklarda oluşacak düşünce ve davranış modelleri bakımından, ana-baba örnek alınacak birer semboldür. Bu bakımdan aile hayatı ve bu müessesede yer alan kişilerin davranış ve ilişkileri ne denli düzenli ve sağlıklı

¹¹ Bkz. D.Origlia, “Toplumda, Okulda, Ailede Ergen”, Çev. Bekir Onur, *Ergenlik Psikolojisi*, 2.b., Hacettepe Taş Kitapçılık, Ankara 1987, s. 258

¹² Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 8.b., Remzi Kitabevi Yay., İstanbul 1993, s. 284

¹³ Krş. Bekir Onur, *Gelişim Psikolojisi -Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm-* 2.b., Verso Yay., Ankara 1991, s. 77

¹⁴ Orhan Karmış, “Türk Ailesinin Temel Karakteristiği”, *Aile Yıllığı* 1990, s358

olursa, topluma kazandırılacak gelecek kuşaklarda o denli sağlıklı ve yararlı kişilerden oluşur.¹⁵

"Gençlikte aile ilişkileri, gencin fizik ve bilişsel gelişimi, sosyal çevresi, ana-baba, değer ve beklentileri ile çocuğun gelişme ve davranışlarının bu beklentilere uyup uymaması gibi birçok etmenden etkilenir."¹⁶ Ergenlik bir arayış çağıdır. Bu devrede kişi benliğini bulma çabası içindedir. Benliğin iş, cinsiyet, din ve siyasi dünya görüşü ile ilgili çeşitli yönleri vardır. "Kişi bu çağında, her alanda değişik olasılıkları düşünüp, deneyerek kendi benliğini bulmak zorundadır."¹⁷ Gençin, dönemin en önemli konusu olan benlik arayışı ile ana-baba davranışının ilişkisi önemlidir.¹⁸ Çünkü aile yapısı ve aile içi ilişkiler çocuk ve gençlerin kişilik oluşumunda etkilidir.¹⁹

İlk gençlik, ergenlik yıllarından başlamak üzere kişilik ve davranışlarda gözlenen özellikleri şöyle sıralayabiliriz: Tedirginlik, kuruntulu olma, güç beğenme, çabuk tepki gösterme, duygularda ve onların ifadesinde iniş-çıkışlar, çabuk sevinme ve üzülmeye, kararsızlık, derslere ve sürekli çalışmaya ilginin ve dikkatin azalması, isteklerin artması, bencilleşme davranışlarının artması, yasaklara tepkiler, otoriteye tepkiler, hakları yetersiz bulma, kural ve sınırlama çokluğundan yakınmalar, öğütlere ve erişkin uyarılarına ve yargılarına tepkiler, sevdiklerini kırmaya varan tepkiler, sevdiklerinden, evden kaçma ve kopma eğilimleri, evden çok dışarıda kalma isteğinin ve özleminin artması ve zaman zaman eyleme dönüşmesi, savurganlık ve dağınıklığın artması, gittikçe artan süs, giyime ve farklı görünüm sağlamaya düşkünlük, ilgilerin yayılması, yaş arkadaşları ile yakın kaynaşmalar, spor etkinliklerine artan ilgi ve bağlılık, arkadaşları ile kendisini karşılaştırma, ortak bir dünya, yaşamı benimseme ve deneme, konuşmanın, dilin değiştirilmesi, akran grubuna katılma, onlarla eğlence ve yaşam biçimini vurgulama,

¹⁵ Bkz. Rıza Ayhan, "Ailenin Hukuki Yapısı", Aile Yılı 1990, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay., No: Ankara 1990

¹⁶ Nuran Hortaçsu, İnsan İlişkileri, İmge Yay., Ankara 1991, s.86

¹⁷ A.g.e., s.84

¹⁸ A.g.e., s.91-92

¹⁹ Bkz. İsmail Doğan, "Bilgi Toplumu ve Ailenin Çocuk Üzerindeki Değişen İşlevi", Aile Yılı 1990, s.59

yaşıtlar grubuna katılma, onlarla beraber olma istek ve uygulamaların artması ve güçlenmesi, taklitten çok özdeşleşme ile davranış geliştirme.²⁰

Gencin bu karmaşık duygular ve düşünceler içerisinde olması, çevresinde olanlardan çok kendisini rahatsız eder. Bu yüzden onun sıkıntılara düşmesinden önce, kendisine, karşı karşıya kalacağı değişimden bahsetmek ve onun karmaşık bir ruh hali içerisinde girmesine mani olmak gerekir... Yaşı ve psiko-sosyal gelişimi nedeniyle aileden kopan genç kendisini yapayalnız hisseterek depresyona düşebilir. Aile dışında akran gruplarına bağlanma özellikle ergenlik döneminin en önemli özelliğidir. Ancak burada bir konuyu açıklığa kavuşturmakta fayda vardır. Gencin bağımsız bir kişilik kazanma çabası, aile ve diğer yönlendirici çevre etkilerinden kurtulması şeklinde anlaşılmamalıdır. Böyle bir bağımsızlık gencin bunalımını daha çok artırır ve onu yalnızlığa iter.²¹

Ergenlik çağında gençler, soyut düşünme özellik ve yeteneklerini kullanarak, ana-baba ve yakın çevrenin davranışlarını ve beklentilerini yeniden değerlendirmeye başlamaktadırlar. Kuşkusuz gelişim dönem ve sürecinde her şartta ve durumda en doğru, en iyi, en güzel davranışı seçmek en uygun ve erişkinlerce istenen tutumu geliştirmek, takınmak kolay bir iş değildir. Fakat bilinmelidir ki; Aile, gence sadece kültürü aktarmakla kalmaz; onu çocuğa yorumlayarak, değerlendirerek, seçerek verir. Çocuğun içinde doğduğu kültürü, gelenekleri, görenekleri; ödüllendirme ve cezalandırma yöntemleri vardır. Gencin kişiliğinin gelişmesi, birçok tercihlerin yapılmasıyla gerçekleşecektir. Bu değerler, kişinin değerlerini oluşturur. Bu değerler ise, geniş ölçüde ailenin şartlandırmasının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.²²

"Gencin ruhi gelişmesi içerisinde onun manevi tatmini ve kendini eşya ve maddenin baskısından kurtarması son derece gerekli özelliklerdir. Bu konuda dini bilgilerin elde edilmesi, ahlâki alışkanlık ve davranışların kazanılması gerekmektedir."²³ Ancak, günümüzün bencillik ve rekabet, maddecilik ve faydacılık kendini tatmin etme ve kendi

²⁰ Bkz. Süleyman Çetin Özoğlu, *Gençlerin Kişilik Gelişimine Nasıl Yardımcı Olabiliriz?* TED Yay., Ankara 1988, s. 170

²¹ Bkz. Sami Şener, *Türkiye'de Gençlik Olayı: Beklentileri, Problemleri ve Düşünceleriyle*, Timaş Yay., İstanbul 1991, s. 18-19

²² Bkz. Erol Cihan, *Çocuk Suçluluğu ve Kimsesiz Çocuklar, Gençlik ve Meseleleri*, Aydınlar Ocağı Yay., İstanbul 1988, s. 21

²³ S. Şener, *Türkiye'de Gençlik Olayı, Beklentileri, Problemleri ve Düşünceleriyle*, s. 19-20

arzularına mutlaka ulaşma dünyasında, dini değerler, inanç ve iman; seküler eğitimin, rehbersiz bir yaşamın veya aile mirasının yan ürünleri olarak kazanılamaz.²⁴ Sonuç olarak ergenlik çağındakilerin kuru öğretilerden çok iyi örneklerle ihtiyaçları vardır.²⁵

1.2. GENÇLİK VE İNANÇ

1.2.1. Ortaöğretim Gençliği, Ahiret ve Çevre

İnsanın, doğumdan ölüme kadar tüm yaşantısı bir çevre içinde gerçekleşir. Çocuğun beslenmesi, bakımı, korunması, eğitimi gibi temel ihtiyaçlarının yanısıra, duygusal doyumunun karşılanması için de en temel kaynak, başta aile bireyleri olmak üzere çevresindeki insanlardır.²⁶

Gençliğin kendi bilgi ve tecrübe yetersizliği, ister istemez başkalarının yardımına ihtiyaç göstermektedir. Ayrıca genç, birtakım arzu ve isteklerini yapmak durumunda ön bir bilgiye sahip olmadığı için öğrenmenin ilk basamağı olan "taklit"ten yola çıkacak ve önünde bulunan bazı insanları örnek alacaktır. Böyle bir durumda, gencin tecrübesizliğinin ve toyluluğunun bir belirtisi olarak aile dışı örnekler daha cazip bir şekilde görünecektir. İşte bu halde genç için bazen kötü bazen de iyi gelişmelerin ortaya çıkacağı bir arama devresi başlamış demektir.²⁷

Bu evrede hem ailede, hem okulda ve hemde yaşanan yerde olumlu örneklerin olması genci yanlışlardan alıkoyabilecektir. Genci çelişkiye ve bunalıma götüren en önemli açmazlardan bir tanesi de yetişkinlerin sözleriyle tavırlarının birbiriyle zıtlık arzemesidir. Yetişkinlerin, ahirette hesaba çekileceklerini dile getirmesi, ancak yaşantısında ahiret inancının hiçbir fonksiyonu olmaması, yalan söylemesi, başkalarına haksızlık etmesi vb. tavırlar genci de ilgisizliğe düşürebilir.

²⁴ Kemal Hasa "Aile Hayatı ve İslam'da Sorumlu Ebveynlik" *Bugünün Problemleri Yarının Çözümleri*, İz Yay., İstanbul 1994, s.89

²⁵ Sabahattin Erdener, *İnsan ve Eğitim*, Ayyıldız Mtb., Ankara 1967, s. 67

²⁶ Kemal Görmez ve Erol Göka, *Çocuk ve Çevre*, Çocuk Vakfı Yay., İstanbul, 1993, s. 27

²⁷ S.Şener, *Türkiye'de Gençlik Olayı: Beklentileri, Problemleri ve Düşünceleriyle*, s. 88

1.2.2. Kur'an'da Ahiret

Ahiret, kelime anlamıyla; sonra, sonradan gelen, daha sonra olacak olan demektir.²⁸ Kur'an'da bu kelime, karşıtı olan ũla (önceki, önce olan) kelimesi ile birlikte kullanılır. Kur'an-ı Kerim'de ahiret gününden bahsetmeyen hemen hiçbir sure yoktur. Ahiret Kur'an'da 115 yerde²⁹ geçmektedir.

Ahiret, içinde bulunduğumuz boyutun üstündeki boyut, mutlak anlamda "daha sonrası" şeklinde ifade edilebilir. bulunduğumuz boyut ne olursa olsun, onun bir sonrası ve bir üstü vardır.

En geniş anlamıyla Ahiret, Kur'an-ı Kerim'de insanlığın son hesap günü olarak anlamlandırılmaktadır ki biz bunu günlük dilde "mahşer", ya da "kıyamet" terimleri ile ifade etmekteyiz. Bu anlamda ahiret, "ahiret hayatı" ve "ahiret yurdu" olarak dile getirilmektedir ki bu da "ölümden sonrakı hayat" demektir ve bu anlamda "ahirete iman", Kur'an'ın sonsuz kurtuluşu garantilemede şart koştığı merkezi kabullerden biridir.

Ahiret kıyametle birlikte başlar. Kıyamet; içinde yaşadığımız dünyanın ve onun bünyesinde yer aldığı evrenin parçalanıp dağılması ve bütün "şuurlu" varlıkların hesap vermek üzere Yaratıcı'nın huzurunda, mahiyetini bilemeyeceğimiz bir biçimde kıyam etmesidir. O gün Allah bütün tartışmaları sonuçlandıracak, çelişkileri bitirecek ve hayat macerasından herkesi hesaba çekerek, iyilikle-kötülüğün karşılıklarını vercektir.³⁰

*"Her can ölümü tadacaktır. Kıyamet günü ecirleriniz size eksiksiz verilecektir. Kim ki hemen ateşin elinden çekilip kurtarılır da cennete sokulursa, işte o kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı aldatıcı zevkten başka bir şey değildir."*³¹

*"Allah -ki O'ndan başka Tanrı yoktur- sizi mutlaka kıyamet gününde bir araya toplayacaktır. Bunda şüphe yoktur. Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir."*³²

²⁸ İslam Ansiklopedisi, DİB Vakfı Yay., Ankara 1989, c:1, "Ahiret Maddesi"

²⁹ Bkz. M.Fuad Abdulbaki, Mu'cem'ul mufehres Li el-Fazıl Kur'an'il Kerim, Çağrı Yay., İstanbul 1987, s. 21-23

³⁰ Kur'an-ı Kerim, Bakara:113

³¹ Al-i İmran:85

³² Nisa: 87

*"Bunlar Allah'ın sınırlarıdır, kim Allah'a ve elçisine itaat ederse Allah O'nu altından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere sokar. İşte büyük kurtuluş budur. Kim de Allah'a ve O'nun elçisine karşı gelir, O'nun sınırlarını aşarsa Allah onu ebedi kalacağı ateşe sokar. Onun için alçaltıcı bir azab vardır."*³³

Ahiret-Dünya ilişkisinde Kur'an'ın benimsediği evrensel prensip şöyle verilmektedir: *"Şu bir gerçektir ki ahiret senin için âla' (dünya) daha hayırlıdır."*³⁴

Yukarıdaki ayetlerde de açıkça ifadelendirildiği gibi, İslam dininin inanç esaslarından biri de ahirete ve oradaki sonsuz hayata inanmaktır. Bütün peygamberlerin, Allah'ın birliğine imandan sonra, en çok üzerinde durdukları, sürekli olarak toplumdan inanmalarını istedikleri, ahiret hayatıdır. Bu kelamcıların ıstılahında "mead-ı asli" olarak tanımlanmıştır.

Kur'an'da ahiret hayatı konusunda çeşitli tanımlar kullanıldığına değinmiştik, bunlardan birisi de "el-yevmül ahir" (son gün) dir. Kur'an bu tabirle iki noktayı vurgular:

a) İnsan hayatı, daha geniş ifadesiyle; evren, toplam olarak ikiye ayrılır. İlki başlangıç günü ya da devresi ki bu devre sona ericidir (dünya hayatı). Diğeri ise "son gün" ya da "son devre" ki bu da sonsuzdur (ahiret hayatı).

b). Birinci devre yaşanılan hayattır. İkinci devre yani diğeri hayat ise henüz ulaşılamadığı için son dönem bizim için kapalıdır.

İnanan insanın dünyadaki mutluluğunun, bu imana bağlı olması, yapılan amellerin farkına varmayı sağladığı içindir. Böylece ortaya çıkmaktadır ki, düşünce, davranış, söz ve ahlâk gibi, en küçüğünden en büyüğüne kadar, bütün tavırların bir bu günü, bir de yarını vardır. Bu kabulleniş inananda amaç, hedef ve hareketlerinde kontrolü de beraberinde getirir. Gelecekte hesaba çekilme duygusu korunmayı, kötü düşünce ve işleri terketmeyi telkin eder. 'Dünyayı ahiretin tarlası' olarak görür.³⁵ Bu inanç, insanın ahiret alemindeki saadetini temin ettiği gibi, ahirette kainatın yaratıcısı önünde hesap verme

³³ Nisa 13,14

³⁴ Duha: 4

³⁵ Bkz. Kur'an, Al-i İmran:30; Kehf:49; Zilzal:6,8; Bakara:260; Fatır:9; Hacc:5-7; Casiye:21-22; Sa'd:27-28

duygusu da toplumdaki kötülükleri fitne ve fesadı, zulüm, cinayet ve haksızlıkları önleyen yegane yoldur aynı zamanda.³⁶

1.2.3. Ahiret ve Eğitim

"İnsan yavrusu, canlılar içinde en yoğun bakımla, en ince özenle, en uzun sürede olgunlaşan yaratıktır. Uzun yıllar korunup kollanaması, desteklenmesi ve yönlendirilmesi gerekir..³⁷ ki, bu da eğitim faaliyetlerini oluşturur.

Eğitim en geniş anlamı ile, "insanda istenilen yönde davranış geliştirme faaliyeti"dir. Yani biyolojik insandan kültür insanına geçmektir. İstenilen yönden kasıt, insandaki iyi yanların geliştirilmesidir. buna kısaca, "insanı insan yapmak" da denir.³⁸

İnsan, kültür denilen olayı gerçekleştiren, bu kültüre göre davranış biçimleri geliştiren varlıktır. kültür, bir toplumun bütün geçmişi boyunca ürettiği düşünce, edindiği bilgi ve davranış, benimsediği inanış ve alışkanlıklar, teknik vb. nin bütünüdür. Kültürün meydana gelişindeki süreklilik, yüzyıllar boyunca birikmiş olan mirasın, nesilden nesile aktarılması ile, yani eğitimle mümkün olmaktadır.³⁹ Eğitimin bu temel işlevi, genellikle Tanzimatla birlikte anılan batılılaşma serüvenimizle birlikte gözardı edilmiş, eğitim sistemlerinde dinin insan üzerindeki katkısı askıya alınmıştır.

Halbuki insan, biri hisle müşahade edilen beden, diğeri de akıl ile idrak olunan ruh'dan müteşekkildir. Bunun için insan, hayvan ile melek arasında yaratılmıştır diyebiliriz... İnsan, bedeniyle madde alemine bağlanmakta, ruhiyle de ulvi ve yüce bir aleme yükselmektedir. İnsan, sadece dünya yurdu için yaratılmış olan hayvanlarla, ahiret için yaratılmış melekler arasında, hem bu dünya, hem de ahiret için yaratılmış olduğundan hayvanla ortak vasıfları bulunduğu gibi, meleklerin cevher ve istidatları da nefsinde birlikte bulunmaktadır. Bunun için insan, hem dünyevi, hem de uhrevi bir varlıktır. Dünyayı imar için yaratıldığı gibi, ulvi alemle alakasını kurup kemal vasıflarını da geliştirmelidir; asıl görevi budur. Nitekim, Kur'an'da; "Allah'ın sana verdiği ile ahiret

³⁶ Bkz. Süleyman Toprak, Ölümünden Sonraki Hayat, Sebat Mtb. 4.bsk. Konya 1991, s. 29-30

³⁷ Atalay Yörükoğlu, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Özgür Yay., İstanbul 1992, s. 84; Kerim Yavuz, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, DİB Yay. No:213, Ankara 1981, s. 105

³⁸ Beyza Bilgin ve Mualla Selçuk, Din Öğretimi, Özel Öğretim Yöntemleri, s.26

³⁹ Bkz. B.Bilgin ve M. Selçuk, a.g.e., s. 26

yurdunu iste; dünyadan da nasibini unutma..." buyrulur.⁴⁰ Bu dengeyi oluşturmak İslam eğitiminin temel amacı olarak karşınıza çıkmaktadır, bunu gerçekleştirebilen insana da insan-ı kamil (iyi insan)⁴¹ denilmektedir.

⁴⁰ Bkz. H.Mahmud Çamdibi, Din Eğitime Giriş, Marmara Üniv., İlahiyat Fak. Vakfı Yay., No:33, İstanbul 1989, s. 12-13

⁴¹ Muhammed Kutup, İslam'da Eğitim Metodu, Yay Yay., Çev. Durmuş Ali Kayapınar, İstanbul Tarihsiz,2.b., s.17

1.3. CİHANBEYLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.3.1. Cihanbeyli'nin Tarihi ve Coğrafi Konumu.

19. Yüzyıldan önce Esbikeşan adıyla anılan Cihanbeyli, daha sonra Akşehir kazasına bağlandı ve "İnevi" adıyla nahiye yapıldı. Şemseddin Sami, Kamusü'l-Alam'da inevi'nden, "Konya vilayeti Merkez Sancağına bağlı, bir köy olarak söz eder.

Cihanbeyli, Cumhuriyet döneminde, 30 Mayıs 1926'da İlçe Merkezi oldu. Cihanbeyli adının yörede yaşayan Canbekli aşiretinden kaynaklandığı sanılmaktadır.

Cihanbeyli, Corla Höyüğü'nde yapılan kazı çalışmalarında elde edilen buluntulardan, Cihanbeyli'deki yerleşimlerin Hititler Dönemine değin uzandığı anlaşılmaktadır. Akçaşar köyündeki kalıntılar yöredeki Bizans egemendiğini ortaya koymaktadır. Altınekin bucağı yakınlarında da Selçuklular Dönemine ait han ve kervansaray kalıntıları vardır.

İç Anadolu Bölgesi'nde, Konya iline bağlı ilçe merkezi kent olan Cihanbeyli'nin yüzölçümü 5.125 km²'dir. Kapladığı alan açısından Konya ilinin ikinci, ülkemizde en büyük ilçelerinden biridir. Kuzeyden Ankara ili ve Kulu ilçesi, güneyden Konya Merkez ilçesi, doğudan Tuz Gölü ve Niğde ili, batıdan Yunak ve Sarayönü ilçeleriyle çevrilidir. İlçe toprakları tümüyle Cihanbeyli platosu üstünde yer alır. Ankara-Konya karayolu üzerinde olan içleden insuyusu deresi geçer.¹

1.3.2. Cihanbeyli'nin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı

Cihanbeyli'de başlıca geçim kaynağı bitkisel üretimdir. Başta buğday olmak üzere en çok tahıl yetiştirilir. Türkiye'nin tahıl ambarı olarak bilinen Konya ilinde yetiştirilen buğdayın önemli bölümü ilçede üretilir. Üretimde makina kullanımı yaygındır. Hayvancılık bir başka geçim kaynağıdır; koyun yetiştirilciği önem taşır.

Ülkemizin en önemli tuz kaynaklarından Yavşan Tuzlası, Cihanbeyli ilçesindedir. Bugün Tekel tarafından işletilen Yavşan Tuzlası'nda 1982'de 284 bin tuz elde edildi. Bu miktar, Türkiye'nin aynı yıl gerçekleştiği toplam tuz üretiminin yüzde 21.6'sını

¹ Ana Britannica, Genel Kültür Ansiklopetisi C.5, Ana Yayıncılık A.Ş. İSTANBUL. 1986, 1987, S. 628

oluşturuyordu. Tuz Gölünden üretilen tuzun miktarı ve niteliği, gölde 1970'lerde başlayan kirlenme nedeniyle giderek düşmektedir. ²

İlçeye 1 bucak, 5 kasaba, 26 köy bağlıdır. Merkez dahil 7 belediyesi olan Cihanbeyli, özellikle merkez belediyesi son yıllarda nüfus ve mesken yönünden hızlı bir artış göstermektedir. Az katlı seyrek yapılardan oluşan kırsal nitelikli yerleşimden uzaklaşıp, şehir imar planına uygun bir görünüm almıştır.

1990 yılı genel nüfus sayımına göre merkez ilçenin nüfusu 15.000'dir.

Cihanbeyli'de boşanma oranı düşük olup, aile ilişkileri tipik Türk ailesi özelliğindedir. ³

1.3.3. Cihanbeyli'nin Eğitim Özellikleri

Cihanbeyli Merkez ilçesinde 1 genel lise, 2 Meslek Lisesi, 1 İmam Hatip Lisesi, 10 İlkokul vardır. Bütün orta dereceli okullar ve ilkokulların çoğu, dernek ve hayırsever vatandaşlar tarafından yapılmıştır. 1993 yılında Eğitim-Öğretime başlayan İmam-Hatip Lisesi, Kulu İmam-Hatip Lisesi'nin şubesi olarak açılmıştır.

Standard kadroya göre hem ilkokullarda ve hem de orta dereceli okullarda, bulunması gereken öğretmen sayısı ne yazık ki bulunmamaktadır.

İlçede, Kültür Bakanlığına bağlı bir halk kütüphanesi mevcuttur. Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu 1965 yılından beri hizmet etmektedir. ⁴

Araştırmamızın evrenini oluşturan Cihanbeyli Lisesi 1992-1993 Eğitim-Öğretim yılında 314 öğrenciyle eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu öğrencilerin 164 tanesi lise birinci, 78 tanesi lise ikinci, 72 tanesi ise lise üçüncü sınıfa devam etmektedir. Rakamlardan da görüleceği gibi ilçede ortaöğretim çağına ulaşan nüfus sayısı her geçen yıl artmaktadır. Cihanbeyli lisesinden mezun olan öğrenciler arasında (1992-1993 öğretim yılı itibarıyla) üniversite imtihanında görülen başarısızlığın nedeni olarak yeterli sayıda branş öğretmeni olmayışı ve sık sık kadro değişikliklerinin yapılması gösterilebilir.

² Ana Britannica, s.628

³ Bkz. Çivi Mevlüt, Cihanbeyli 1991, Öz Kale Ofset, ANKARA 1991, s. 6

⁴ Çivi, Cihanbeyli 1991 s.24

2. AHİRET İNANCININ CİHANBEYLİ ORTA ÖĞRETİM GENÇLİĞİ ÜZERİNDEKİ ANLAMI VE ETKİLERİ ÜZERİNE ANKET ÇALIŞMASI

2.1. ARAŞTIRMANIN GENEL NİTELİKLERİ

Sosyal bilimlerin amacı, insan faaliyetlerini anlamaktır. Bu ise temel olarak araştırmaya dayanır. Kuramın araştırmayı desteklemesi ölçüsünde uygulama geçerlilik kazanacaktır. İnsan sorunlarını inceleyen bir araştırmacı da, araştırmasının sonunda değil daima başında olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır.

Araştırmanın nitelikleri ve bilgileri aşağıda sunulmuştur.

2.1.1 Araştırmanın Önemi

Genel olarak bütün araştırmaların sonucunda elde edilen bulguların çok yönlü etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Araştırmamızda da aynı sonucun kendini göstereceği düşünülmektedir. Bunların başlıcaları şunlardır:

a) Bu araştırmanın bulguları yarınımız olan gençliğimizin eğitimi ile ilgili uygulamaların değerlendirilmesin de katkı sağlayacağı varsayılmıştır.

b) Bu araştırma Cihanbeyli ortaöğretim gençliğinin ahiret inancı paralelinde ruhi ihtiyaç ve yönelimlerinin tesbitine katkıda bulunacaktır.

c) Bu araştırma fiziksel olarak ergenlik dönemini yaşamakta olan ortaöğretim gençliğinde ahiret inancının hangi seviyede bir anlam içerdiğinin belirlenmesine yardımcı olacağı varsayılmıştır.

d) Bu araştırmanın geliştirici bir yöntem olarak bundan sonra yapılacak benzeri araştırmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

e) Bu araştırma ile uygulanan anketimizin sonuçlarından bir takım hipotezlerimizin doğrulanma şansının sınırlarını da öğrenmiş olacağız.

f) Ve asıl bu araştırma, din bağlamında merkezî bir değere sahip olan Ahiret inancı konusunda gençliğin nasıl bir düşünceye hazır olabileceğini tespit etmeyi amaçlamıştır.

2.1.2 Araştırmanın Konusu

Hemen tüm dinlerde olduğu gibi İşlam Dininde de merkezi bir değere sahip "Ahiret İnancı"nın Cihanbeyli Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerdeki anlam ve etkileri ile ilgili olarak:

a) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi içerisinde verilen "Ahiret" konusunun, ruhsal ve fiziksel ergenlik dönemine tekabül eden orta öğretim dönemi öğrencilerinin bu problemli geçiş sürecinde işlevinin tesbiti.

b) Ahiret inancı konusunda çok genel olarak bilgi düzeylerinin belirlenmesi.

c) Ahiret inancı hakkındaki düşüncelerinin tesbiti.

d) Ve en önemlisi ahiret inancının hayata hazırlanışta, sağlıklı bir yapıya kavuşmalarındaki etkinliğin tesbitidir.

2.1.3 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, dini duygu ve düşüncelerin oluşması irdelenmesi, anlaşılmaya çalışılması evresinde olan ortaöğretim gençliğinin, din bağlamında optimal değere haiz olan Ahiret inancı hakkında bilgi düzeyi ve etkisinin Cihanbeyli örneğinde tesbit edilerek varsa fonksiyonelliğini ortaya koyabilmeye çalışmaktır.

2.1.4. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni; Konya iline bağlı bulunan Cihanbeyli ilçesi ortaöğretim kurumları olan, Cihanbeyli Lisesi, Ali Fuat Belgin Endüstri Meslek Lisesi ve Seniha Belgin Kız Meslek Lisesi olarak programlanmıştır.

Ancak, A.F.B. Endüstri Meslek Lisesi ve S.B. Kız Meslek Lisesi Kaymakamlık olurlarına rağmen, A.F.B. endüstri Meslek Lisesi Müdürünün engellemesi nedeniyle araştırma dışı bırakılmıştır.

A.F.B. endüstri Meslek Lisesi Müdürünün bu tavrının böylesi bilimsel çalışmaların daha önce ilçede yapılmamış olması ve kendisinin bilimsel çalışmalara uzak olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

2.1.5. Sınırlama

Araştırmamızda anketler sadece Cihanbeyli Lisesi lise bir, iki ve üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Kız-erkek ayrımı yapılmamıştır.

2.1.6 Uygulama

Hazırlanan anket önce temsili bir gruba uygulanmış, bunun sonucunda bazı düzeltmeler yapılması suretiyle geliştirilmiş, sonra da Cihanbeyli Lisesi öğrencilerine çalışma ve anket hakkında açıklamalarda bulunularak uygulamaya geçilmiştir.

Uygulama sırasında hazır bulunularak yöneltile sorular anında cevaplandırılmıştır.

2.2. PROBLEME İLİŞKİN VARSAYIMLAR

2.2.1 Problem Cümlesi

Cihanbeyli Lisesi öğrencilerinde, ahiret inancının anlamı ve etkiler nelerdir, nasıl oluşmaktadır, eğitim ve öğretimlerinde ve sosyal hayatta varsa fonksiyonu nelerdir?

2.2.2 Alt Problemler

Çalışmanın alt problemlerinin tesbiti şu şekilde yapılmıştır:

a) Cihanbeyli Lisesinde okuyan öğrencilerin ahiret inancı hakkındaki bilgi düzeyleri nedir?

b) Ergenlik dönemine tekabül eden bu evrede oluşan problemlerin çözümünde Ahiret inancının fonksiyonu nedir?

c) Gencin dine olan ilgisi hangi düzeydedir?

d) Gencin ahirete olan inancı kuvvetlendiren ve zayıflatan etkenler nelerdir?

e) Gencin ahireti inancı ekseninde çevresini değerlendirişi nasıldır?

f) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmenlerinin ahirete ilişkin bilgilendirebilme başarısı nedir?

2.2.3 Temel Varsayım

Araştırmanın temel varsayımı, Cihanbeyli Lisesi gençliği, din bağlamında merkezi bir değere sahip olan Ahiret inancına sıkı sıkıya bağlanmakla birlikte, İslam ahiret inancı hem Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin yetersiz olması ve hem de müfredatta, ahiret inancının, ergenlik dönemi gençliğinin içerisinde bulunduğu psikolojik durum gözönüne alınarak bir öğretim metodu uygulanmadığı için fayda ve motivasyon tam manasıyla gerçekleşmemektedir.

2.2.4. Alt Varsayımlar

a) Cihanbeyli ilçesi coğrafi ve sosyo-ekonomik şartlar nedeniyle ülkemizde var olan aile biçimlerini büyük oranda temsil etmektedir. Ki bu da Cihanbeyli Lisesi öğrencilerinin de doğal olarak diğer ortaöğretim kurumlarında okuyan yaşlılarını önemli bir oranda temsil etmesi anlamını taşımaktadır.

b) Cihanbeyli Lisesinde okuyan öğrenciler ahiret inancı hakkındaki genel bilgileri bilmektedirler.

c) Cihanbeyli Lisesi öğrencileri dini bilgilenmelerinin büyük bir çoğunluğunun okulda edinmektedirler.

d) Cihanbeyli Lisesi öğrencilerinin dine olan ilgileri üst düzeydedir.

e) Cihanbeyli Lisesi öğrencileri genel olarak hayatın bir sınav olduğunu bilmekte ve ahiret e hazırlanmak gerektiğine inanmaktadırlar.

f) Ahiret inancının hayatlarını anlamlı kıldığına ve kendilerine huzur verdiğine inanmaktadırlar.

g) Çevrelerinin herşeylerini sadece bu hayat için düşündüğüne ve kendilerini de buna yönlendirdiklerine inanmaktadırlar.

h) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ilgileri çok olmasına rağmen ders sayısının az olması ve dersin ihtiyaçları doğrultusunda işlenmemesi hoşlarına gitmemekte, müfredatı ve müfredata bağlı öğretmenleri tenkit etmektedirler.

ı) Gençliğin dine olan ilgi ve tutumlarında aile yüksek derecede belirleyici bir konumdadır.

2.3. Araştırmanın Bulguları

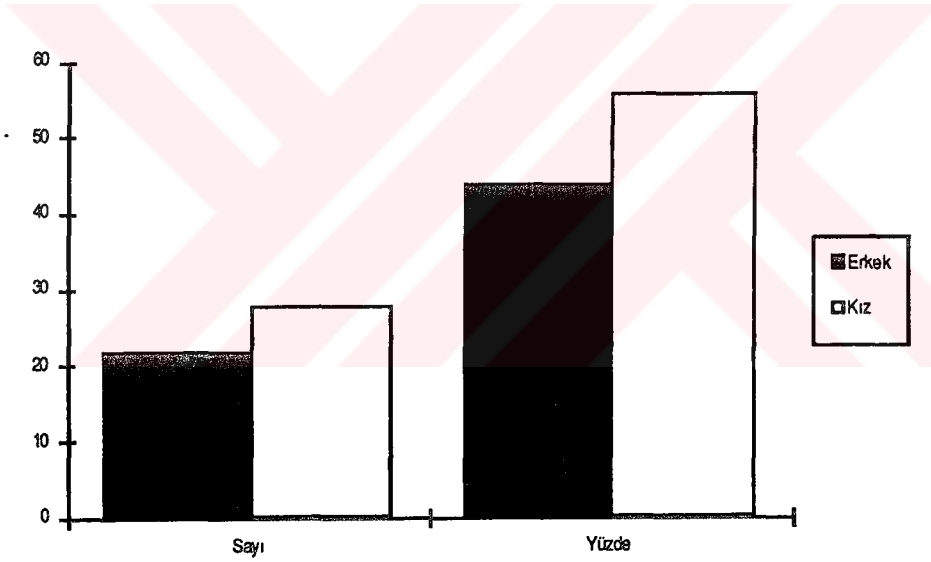
Cihanbeyli Lisesinde uygulanan anket çalışmasının sonuçları başlıklar altında, şekil ve tablolar halinde sunulmuştur.

2.3.1. Anket Uygulaması

Araştırma için anket uygulaması 24.6.1993 tarihinde Cihanbeyli Lisesinde yapılmıştır. çalışma tesadüfi örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

2.3.2 Derneklerin Cinsiyeti

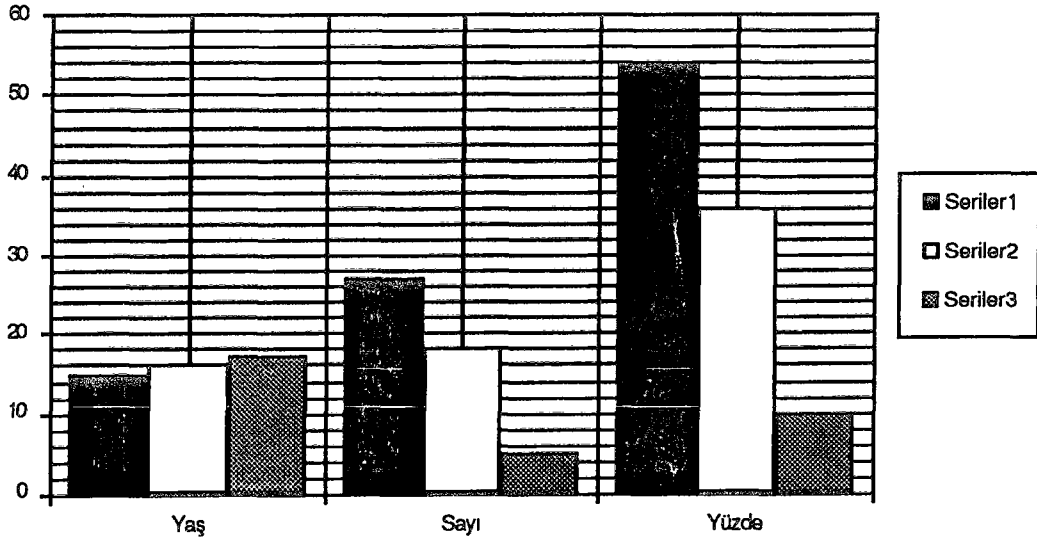
	Sayı	Yüzde
Erkek	22	44
Kız	28	56

Tablo / Grafik:1

2.3.3. Yaşı

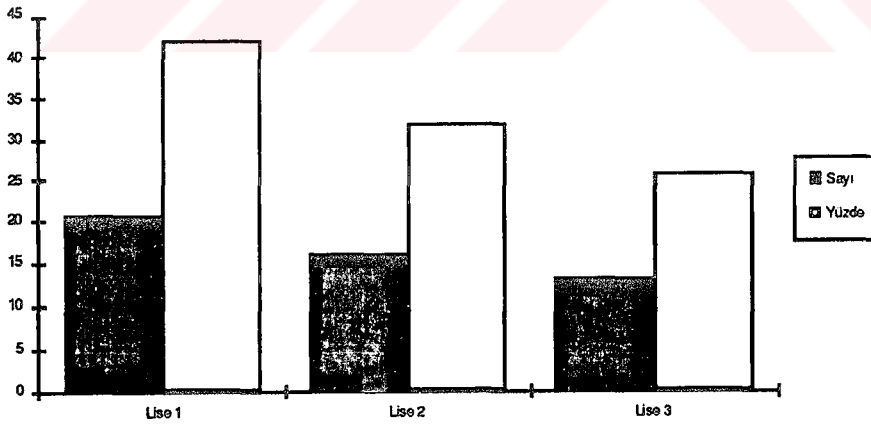
Yaş	Sayı	Yüzde
15	27	54
16	18	36
17	5	10

Tablo / Grafik:2

2.3.4. Eğitimi

	Sayı	Yüzde
Lise 1	21	42
Lise 2	16	32
Lise 3	13	26

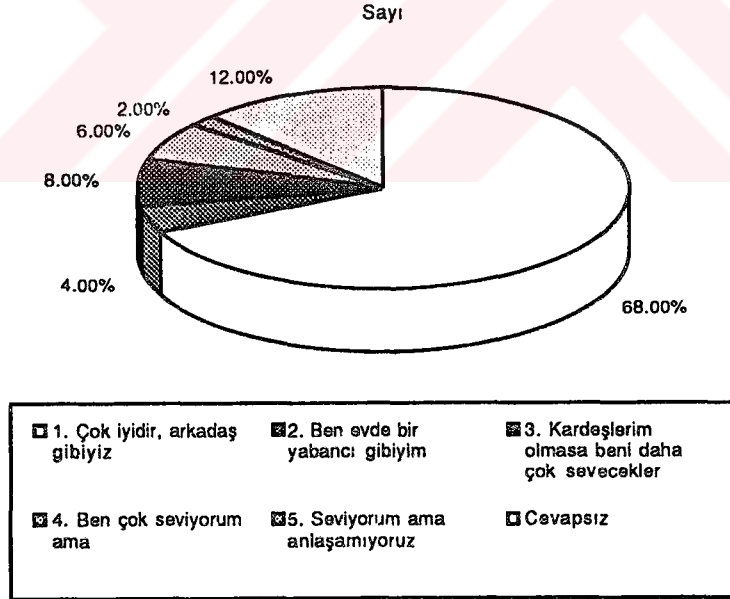
Tablo / Grafik:3

3. DEĞERLENDİRME

3.1. GENÇLİK VE AİLE

3.1.1. Anne ve Babanızla İlişkileriniz Nasıldır?

	Sayı	Yüzde
1. Çok iyidir, arkadaş gibiyiz	34	68
2. Ben evde bir yabancı gibiyim	2	4
3. Kardeşlerim olmasa beni daha çok sevecekler	4	8
4. Ben çok seviyorum ama onların beni sevip sevmediğini bilmiyorum	3	6
5. Seviyorum ama anlayamıyoruz	1	2
Cevapsız	6	12

Tablo / Grafik: 4.

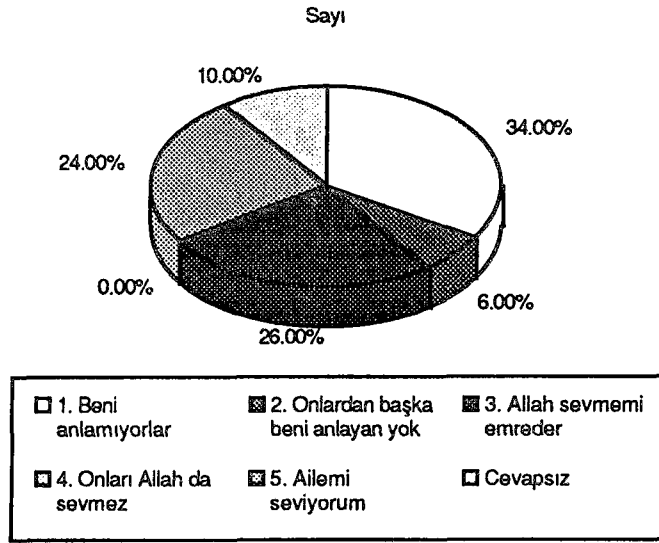
Gençlik ve aile arasındaki ilişkiler, gençlerin yönelimlerinde hiç te küçümsenmeyecek rollere sahiptir. Aile, ilk motiflerin kazandırıldığı mekan olarak, okul ve eğitimden önce gelmektedir.

Alan araştırması yaptığımız öğrenci kesiti, anne ve babasıyla kurdukları ilişkiler açısından kendilerine yöneltilen soruları cevaplandırırken, bunlardan %12'si sorulan soruları cevapsız bırakmışlardır. Ailesini sevmekle birlikte onlarla yeterince anlaşılamadığından sözeden %2'lik bir oranın yanısıra, "ben evde bir yabancı gibiyim" diyenlere de (%4) rastlanmaktadır. Aile içinde yaşanan bu yalnızlık gencin ailesiyle ilişkisini etkilemektedir. Öte yandan (%6) ailesini sevdiklerini, ancak bu olayın tek yanlı olmasından endişe duyduklarını iddia edercesine, "ben çok seviyorum, ama onların beni sevip sevmediğini bilmiyorum" demektedir. Burada tek taraflı bir sevginin sınırlandırıcılığından bahsedilmektedir. "Kıskançlık" boyutunda ilişkilerde belirleyici durumlar kazanmaktadır. Örneğin deneklerimizin %8'ini oluşturan kesim, ailesinden beklediği sevgi bağlarındaki ilginin kardeşlerinin varlığından dolayı azaldığı kanaatini taşımaktadır. Bu şekilde, kardeşlerinden dolayı potansiyel bir ilgi odağı olma özelliği zayıflamış olmaktadır. Bu örneklerden farklı olarak ailesiyle olan ilişkilerini arkadaş bağlamında değerlendirenlerin sayısı son derece yüksek görülmektedir (%68). Buna göre gençlerimizin bir çoğu aile ilişkilerinde yeni kalıplanmalara uygun düşecek şekilde arkadaş gibi davranmaktadır.

3.1.2. Ailenize Karşı Beslediğiniz Duygularınız

	Sayı	Yüzde
1. Beni anlamıyorlar	17	34
2. Onlardan başka beni anlayan yok	3	6
3. Allah sevmemi emreder	13	26
4. Onları Allah da sevmez	0	-
5. Ailemi seviyorum	12	24
Cevapsız	5	10

Deneklerimiz arasında aile faktörünün sınırları incelendiğinde ortaya çıkan sonuç ilginçtir. Ancak, aile ilişkilerindeki farklılıkların zaman zaman olumsuz düzeyde cereyan etmesi de mümkün olmasına rağmen, deneklerimiz onları "Allah'ın sevmeyeceği" şeklindeki seçeneği asla işaretlememişlerdir. Belli ki, bu değişik yansımalar bile Allah'ın sevgisinden mahrum olmayı getirecek bir kanaati, gençte oluşturmamaktadır.

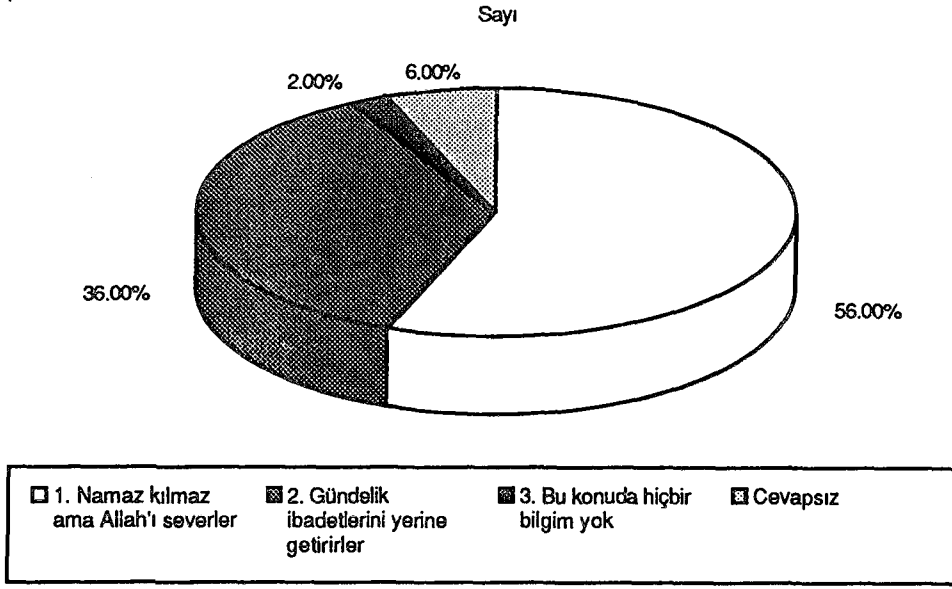

Tablo / Grafik: 5

Öte yandan, burada söz konusu ettiğimiz "aileye karşı beslenen duygular" ın ortaya çıkmasında aile bireylerinin deneklerimizin durumunu anlamada gösterdikleri acizlik hiç de önemsiz bir oran değildir (%34). Dahası "Onlardan başka kendilerini anlayacak kimselerin olmadığını" düşünen çok az sayıdadır (%6). Ergenlik dönemi gencinin aileye karşı olağan tutumu ve arkadaş kümelerinin ailenin yerini aldığını hesaba kattığımız zaman, biraz normal olarak değerlendirebiliriz. Bununla beraber (%26) lık bir orana sahip denekler, gördükleri ilgisizlik ortamına rağmen "Allah'ın emri gereği onları sevmenin" mecbur olduğundan söz ettikleri görülmektedir. %24 ise Allah'a atıfta bulunmaksızın direkt olarak ailesini sevdiğini belirtmektedir. (%10) luk bir kategori ise bu soruyu cevapsız bırakmaktadır. Seçeneklerimiz dikkatlice incelendiğinde deneklerimizin tercih dışı bir durumda yeraldıkları da düşünülebilmektedir. Dolayısıyla (%10) luk bir orana sahip kesimin ailesiyle "anlaşılmama" düzeyini de "sevgisizlik" düzeyini de aşacak bir şekilde "cevapsız ve seçeneksiz" bir kümeleme oluşturdıkları görülmektedir.

3.1.3. Ailenizin Dine Olan İlgiyi Nedir?

	Sayı	Yüzde
1. Namaz kılmaz ama Allah'ı severler	28	56
2. Gündelik ibadetlerini yerine getirirler	18	36
3. Bu konuda hiçbir bilgim yok	1	2
Cevapsız	3	6

Tablo / Grafik:6

Ahiret konusundaki değerlendirmelerin öğrenciler nezdindeki itibar merkezleri incelendiğinde kuşkusuz, birey üzerinde etkilerinin yüksek derecede belirleyici olduğuna inandığımız ailenin de "din"i tutumlarının sınırlarını incelemeye almamız gerekmektedir. Hakikatte de aile, okul öncesi çocukluk dönemiyle sınırlı kalmaksızın, birey üzerinde değerler ve hükümlerin oluşması üzerinde bir hayli etkili olmaktadır.

Burada söz konusu ettiğimiz, ailenin dini açıdan etki alanı oluşturma hususunda, dine olan ilgisinin ana koordinatlarını tesbit etmeye yöneliktir. %6 oranında denek, bu soruyu cevapsız bırakmıştır. %2'lik bir oran ise, cevapsız bırakanlardan farklı olarak ailelerinin dine olan ilgileri hakkında hiçbir bilgileri olmadığını belirtmektedirler. Dine olan ilginin farkedilmezliği, acaba dikkate değer olmayacak şekilde bir dindışılığı mı, yoksa bireyin gözlemlerindeki daralmışlığını belirtmektedir. Bu ayrıca ele alınması gereken bir konudur. %36'lık bir kesitin ise ailelerinin dine ait ilgilerini gündelik ibadetleri yerine getirmekle sınırlı tutmayı yeğledikleri ve bu çerçevede dinle ilgiyi bu ritüelle sınırlı saymaktadırlar. Dini gündelik ibadetler çerçevesinde görmek, ortaöğretim gençliği içinde ciddi bir orana sahiptir.

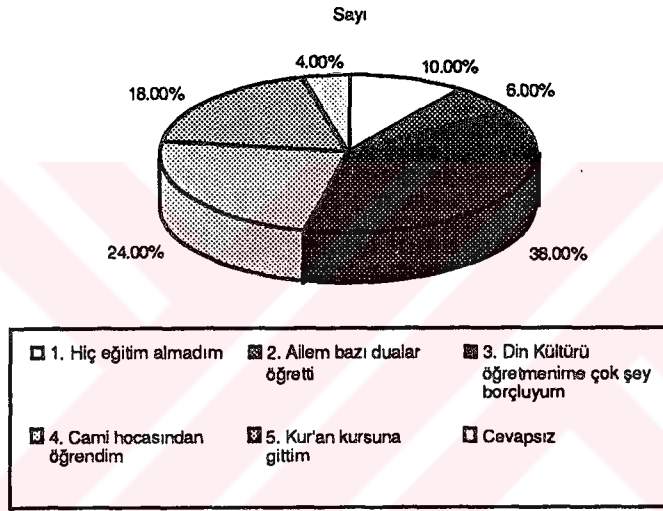
Öte yandan %56'lık bir orana sahip öğrenciler de Allah sevgisini, dine ilgiyle sınırlı görmektedirler. Bu yaklaşıma göre, bu kesitin içinde yer aldıkları aileleri namazı kılmamakta ancak Allah'ı sevdiklerini izhar etmektedirler. Dine ilgiyi Allah'ı sevmekle sınırlandıran bu yaklaşım, namaz kılmamayı yeterince olumsuz bir öge olarak görmemektedir.

3.2. GENÇLİK VE DİN EĞİTİMİ

3.2.1. Dini Eğitiminizi Nereden Aldınız?

	Sayı	Yüzde
1. Hiç eğitim almadım	5	10
2. Ailem bazı dualar öğretti	3	6
3. Din Kültürü öğretmenime çok şey borçluyum	19	38
4. Cami hocasından öğrendim	12	24
5. Kur'an kursuna gittim	9	18
Cevapsız	2	4

Tablo / Grafik:7

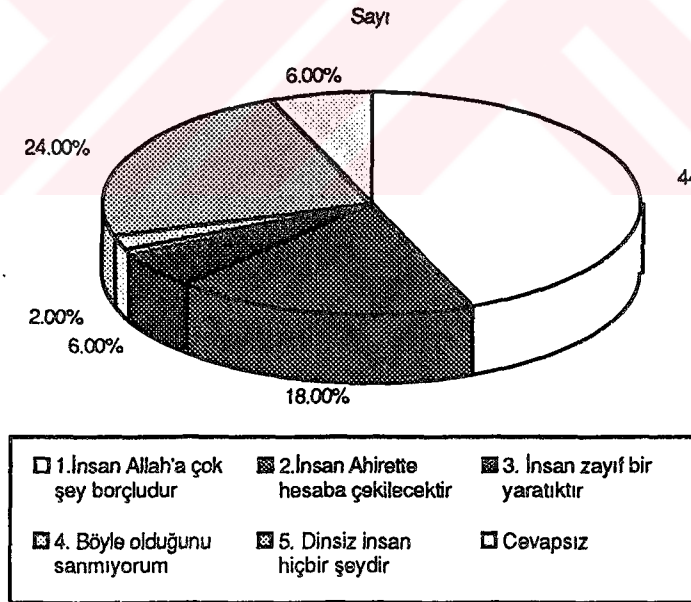
Din eğitiminin nereden alındığına ilişkin sorumuza deneklerimizin %4'ü cevap vermemişlerdir. Ailenin sistemli bir şekilde dini bir eğitim verme süreci içerisinde olmadığını deneklerin sadece %6'sının ailem bazı dualar öğretti şikkını tercih etmesinden anlıyoruz, %10 ise "hiç dini eğitim almadığından söz etmektedir. Aslında dini eğitim her zaman formel nitelikler taşımaz. Ailenin kendi tabii çerçevesinde, gencin dini dünya görüşünün oluşmasında etkisinin olmadığını düşünmek mümkün değildir. "Cami hocasından" genellikle yaz dönemlerinde olduğu şekliyle sınırlı bir din eğitimi aldığı kanaatinde olan %24 oranındaki denek, böylece bir eğitim kurumu olarak caminin fonksiyonuna işaret etmektedir. Yine Kur'an Kursu aracılığıyla din eğitimi aldığını belirten (%18)lik bir oranın var olması da şunu ortaya koymaktadır ki; aileler her ne kadar

dini eğitimi bizatihi kendileri vermese de çocuğunun dini eğitiminin edinmesi için camiye ve Kur'an Kursuna göndermektedir.

Yine %38'lik bir oran ise, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerinin katkısına değinmektedir. Ne var ki oranın bu sınırdan kalması, aslında daha geniş bir platform yaratması gereken bu dersin ve öğretmenlerin daralmış boyutlarını ortaya koymaktadır.

3.2.2. Dini Öğrenmeyi Gerekli Görürüm Çünkü

	Sayı	Yüzde
1. İnsan Allah'a çok şey borçludur	22	44
2. İnsan Ahirette hesaba çekilecektir	9	18
3. İnsan zayıf bir yaratıktır	3	6
4. Böyle olduğunu sanmıyorum	1	2
5. Dinsiz insan hiçbir şeydir	12	24
Cevapsız	3	6

Tablo / Grafik:8

Dinin öğrenilmeyi gerektiren bir olgu olarak değerlendirilmesi özellikle deneklerimiz açısından farklı bir şekilde değerlendirilmiştir. Dinin öğrenilmesinin gerekliliği konusuna ilişkin sorularımızı %6'lık bir orana sahip öğrenciler

cevapsız bırakmışlardır. Yine (%2) oranındaki bir yapıda dini öğrenmeyi esasen gerekli görmemektedir.

İnsanın ahiret gününde "hesabının görüleceği" gerçeğini öne çıkaran %18'lik bir grup bu nedenle dini öğrenmeyi gerekli saymaktadır. Bu yaklaşıma göre dinin öğrenilmesi, insanın ahirette hesaba çekileceği gerçeği hesap edilerek gerekli sayılmaktadır. Ancak dinin öğrenilmesini insanın zayıf bir yaratık oluşuyla ilişkilendirerek açıklamayı tercih edenler de, bu zayıflıktan dolayı dini öğrenmenin gerekli olduğuna (%6) inanmaktadır.

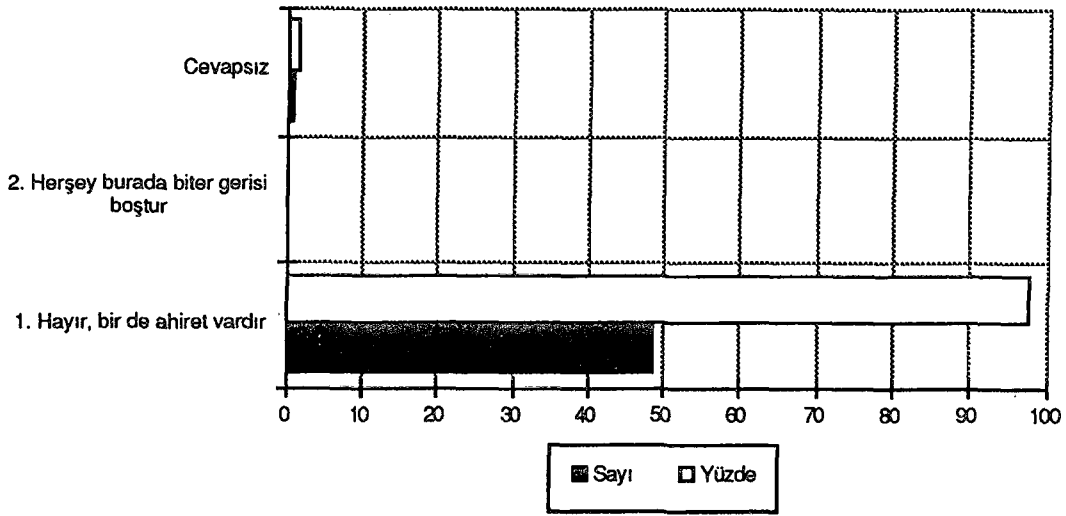
Dinsiz olmayı, insan için tamamıyla bir "hiçlik, bir yokluk olarak değerlendiren %24 oranındaki gençler, bu nedenle dinin öğrenilmesini kendileri için gerekli görmektedirler. Allah'a insanın çok şey borçlu olduğunu düşünen %44'lük genç öğrenci grubu ise, bu nedenle bu borcun ancak dinin öğrenilmesiyle tesbit edilebileceğini öne sürmektedir.

Sonuç olarak dinin gerekli sayılarak öğrenilmesi gençlerin büyük çoğunluğu tarafından ayrı gerekçelerle de olsa savunulmaktadır.

3.2.3. Din Sadece Bu Dünyayı mı İlgilendirir

	Sayı	Yüzde
1. Hayır, bir de ahiret vardır	49	98
2. Herşey burada biter gerisi boştur	0	-
Cevapsız	1	2

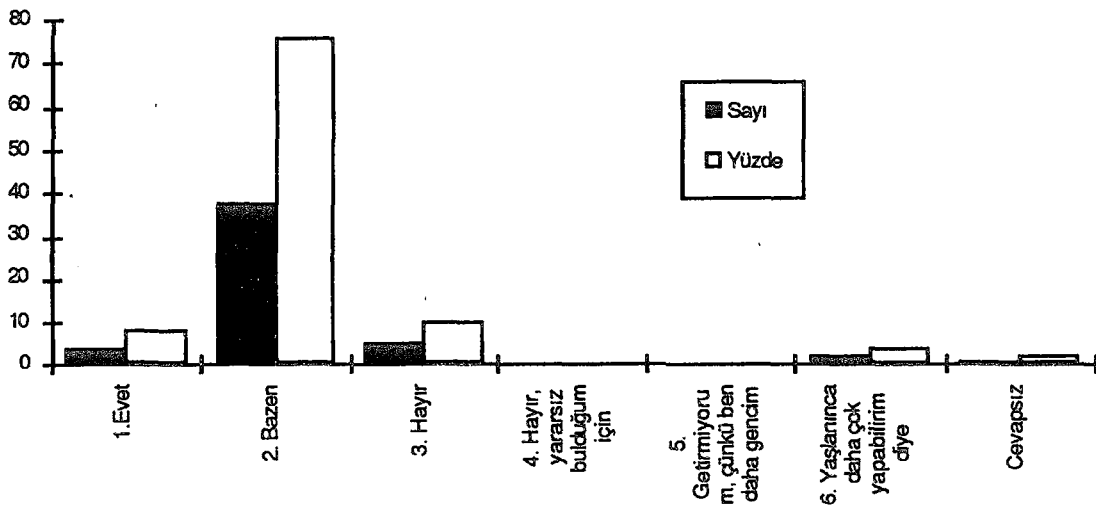
Ortaöğretim gençliği "din"i modern yaklaşımların paralelinde olacak şekilde, dünya hayatıyla sınırlı saymamakla, ilginç bir tutum sergilemişlerdir. Deneklerimizin %98'i ahiret hayatının dinin alanıyla ilgili olduğunu söylemektedirler. Bilindiği gibi dinin, geleneksel tanımlara paralel düşecek şekilde hayatın her alanını kapsayacak bir tarzda anlaşılması bugün için sadece sekülerliği reddeden çevrelerin söylemlerine yerleşmiş gibidir. Dini dünyayla ve öte dünyayla ilgili bir şekilde tanımlamak, öğrenci gençliği çerçevesinde yoğun ilgiye mazhar görünmektedir. Denilebilir ki, bu ayrımın yokluğunun deneklerimizde yerleşik bir anlama sahip oluşu, modern eğitim kurumlarının kazandırdığı bir "dil" olmasa gerektir. Hakikatte de geleneksel çerçevenin öte dünyaya ilişkin kabulü, ortalama bir bakış açısı kazandırmak için yeterli görünmektedir.

Tablo / Grafik:9

3.2.4. Günlük İbadetlerinizi Yerine Getiriyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
1.Evet	4	8
2. Bazen	38	76
3. Hayır	5	10
4. Hayır, yetersiz bulduğum için yapmıyorum	0	-
5. Getirmiyorum, çünkü ben daha gencim	0	-
6. Yaşlanınca daha çok yapabilirim diye düşünüyorum	2	4
Cevapsız	1	2

Tablo / Grafik: 10

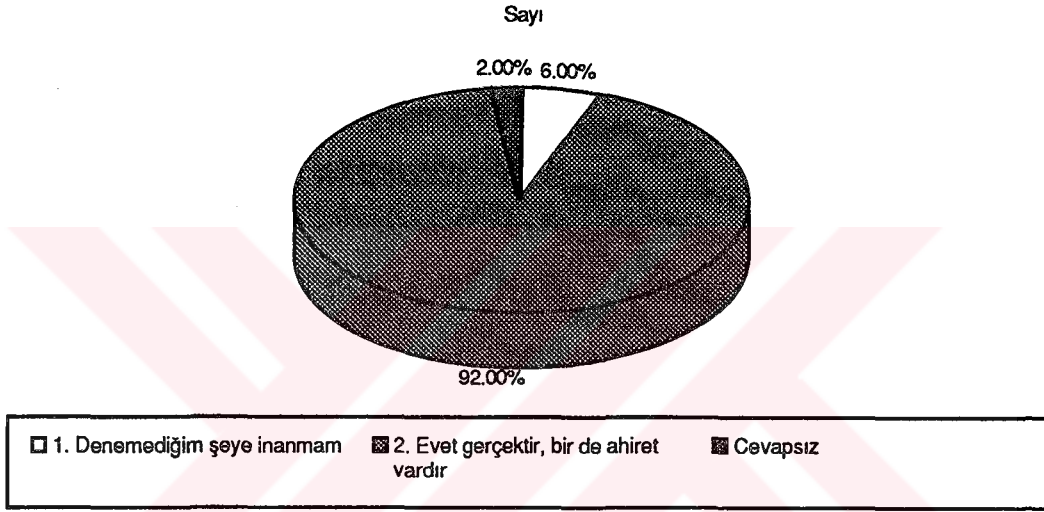
Öğrencilerimizin günlük ibadetlerle yerine getirme konusundaki durumlarını incelemek için kendilerine yönelttiğimiz soruyu %2'lik grup cevapsız bırakmaktadır. Ancak, öğrencilerin katılmadıkları için cevapsız bıraktıkları seçenekler de yok değildir. Mesela, günlük ibadetleri yararsız bulduğu için yapmayan veya genç olduğu için yerine getirmemeyi tercih eden öğrenciler mevcut değildir. Ancak, yaşlılık durumunda ibadete daha çok ağırlık verebilme imkanı bulabileceğini düşünen öğrenciler mevcuttur (%4). Burada yaşlılıkla, günlük ibadetlerdeki yoğunluğu birlikte değerlendirebilme imkanı bulabileceğimiz bir durum söz konusudur.

%8'inin günlük ibadetlere zaman ayırabildiğinin görüldüğü çizelgemizde %10'u da günlük ibadetleri yerine getiremediklerini vurgulamaktadır. Ancak günlük ibadetleri "bazen" kaydıyla yerine getirebildiklerini düşünenlerin sayısı dikkat çekici boyutlardadır (%76). Bu da gençlerimiz arasında ibadetin, değerli bir dindarlıktan ziyade geçici fakat devamlı bir görüntü taşıdığını göstermektedir.

3.3. GENÇLİK VE AHİRET İNANCI

3.3.1. Öldükten Sonra Bir Hayatın Varlığı Sizce Gerçek midir?

	Sayı	Yüzde
1. Denemediğim şeye inanmam	3	6
2. Evet gerçektir, bir de ahiret vardır	46	92
Cevapsız	1	2

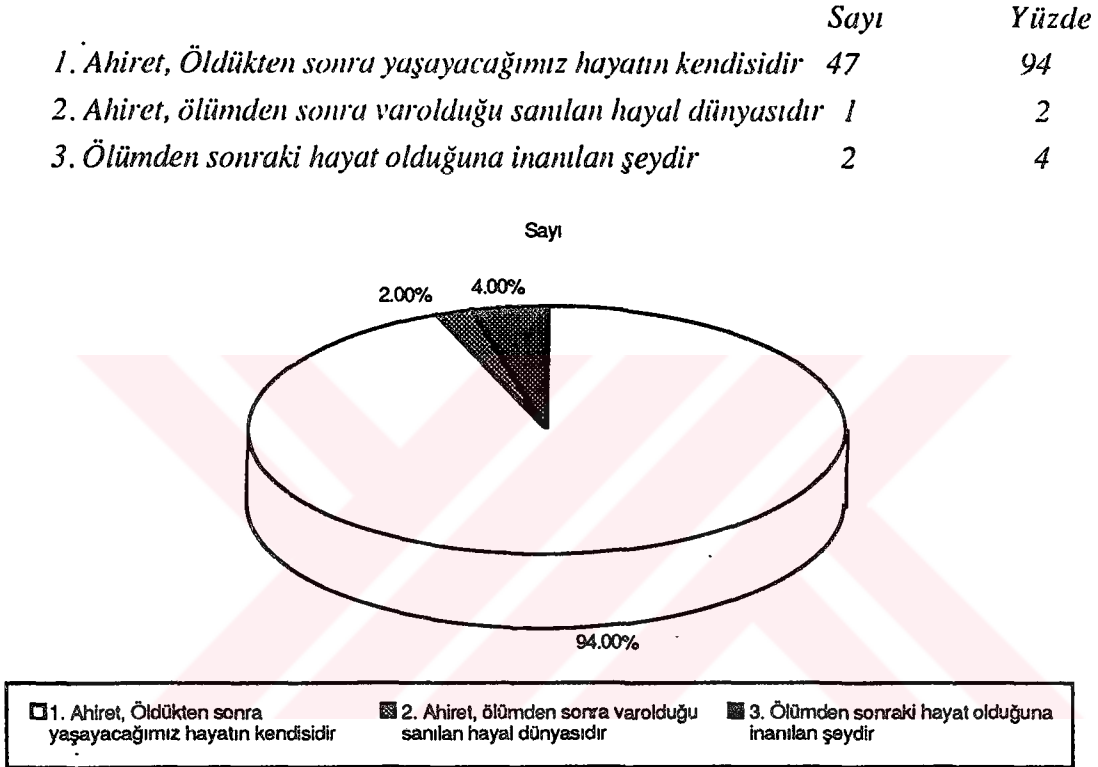
Tablo / Grafik: 11

Deneklerimizin %2'lik bir oranı sorumuza cevap vermemiştir. Pozitivizmin derin etkilerini dikkate aldığımızda bunun muhtemel sonuçları, Ahirete inanmamayı gerektirmektedir. Ancak sadece %6'lık bir oran, öldükten sonraki bir hayatın varlığını pozitivist eğitimin çevresinde ele almakta ve deneysel bir alan olarak gördükleri bu hayatın varlığını reddetmektedirler. %92'lik bir oran ise son derece baskın bir şekilde ahiret olgusunun gerçeklik dünyası olduğunu vurgulamaktadır.

Bu sonuç, ortaöğretim gençliğinin büyük bir çoğunluk arzedecek şekilde ahiret gibi "gayb"e ilişkin bir olguyu kabul ettiğini göstermektedir. Pozitivist bir epistemoloji kurumu olarak değerlendirebileceğimiz eğitim kurumlarının henüz, pozitivist bir yargıyı ortaöğretim gençliği üzerinde etkisini somutlaştırarak geliştiremediğini görmekteyiz.

Kısaca, %92'lik bir oranı tutturacak derecede, ahiret'i deneysel alanın dışında görerek, bir iman nesnesi haline sokan gençlerin varlığı, dini inançların toplumsal kökenleri konusunda umut vericidir.

3.3.2. Ahireti Aşağıdaki Tariflerden Hangisi Daha İyi Karşulamaktadır

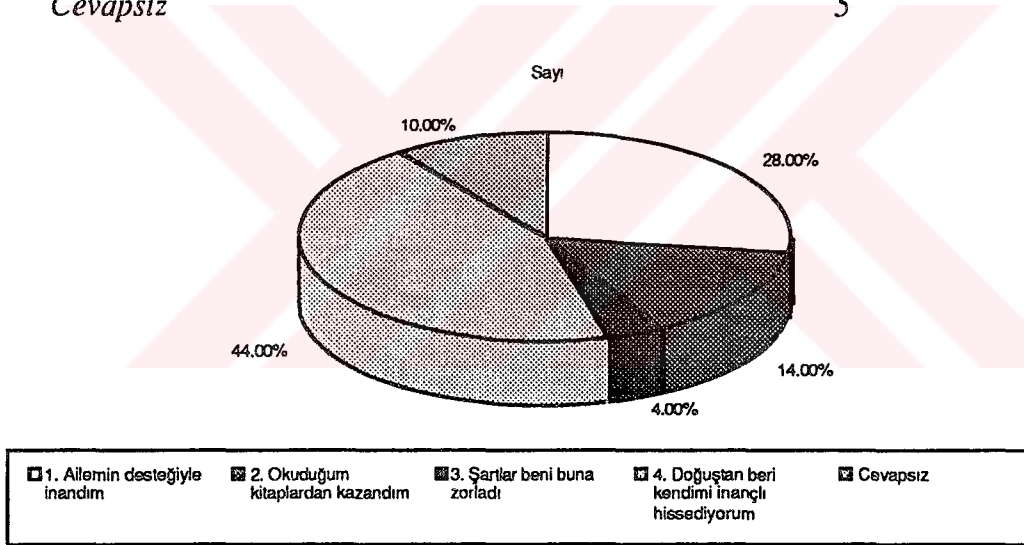
Tablo / Grafik: 12

Ahiret hayatının gerçek olduğuna büyük bir çoğunluk inanmakla birlikte, bu alanın ne tür bir çerçeveye sahip olduğu, deneklerimiz arasında farklı tercihlere sahip olmuştur. Sunulan seçenekler arasında ahireti bir hayal dünyası "sanı" şeklinde tercih edenlerin oranı (%2) her ne kadar yekün içinde belirleyici bir fonksiyona sahip görünmüyorsa da bu yaklaşımın toplumsal ve zihinsel kökenlerinin araştırılması son derece gereklilik arz etmektedir. Öte yandan %4'lük bir orana sahip denekler ise olaya dışardan bakmayı tercih etmektedir. Bu tercihe göre, ölümden sonraki hayat "olduğuna inanılan bir şeydir". Tanımlamayla yetinen bu yaklaşımda kişisel tutum ve bağlılık sözkonusu olmamaktadır.

Öte yandan %94'lük bir orana sahip olan kesitimiz, ahirete, bireysel katılımı dikkat çekerek, öldükten sonra yaşacağımız hayatın kendisi olarak değerlendirmektedir. Ahiretin, bir gerçeklik olarak tanımlanması genç kesimin büyük bir çoğunluğu tarafından kabul edilmektedir. Bu da, ahiret tanımının geleneksel dini yaklaşımlara paralellik arzemesi açısından yeterli bir düzey gösterdiğini ortaya koymaktadır.

3.3.3. Ahirete İnanmanızın Hangi Nedenlere Dayandığını Düşünüyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
1. Ailemin desteğiyle inandım	14	28
2. Okuduğum kitaplardan kazandım	7	14
3. Şartlar beni buna zorladı	2	4
4. Doğuştan beri kendimi inançlı hissediyorum	22	44
Cevapsız	5	10

Tablo / Grafik:13

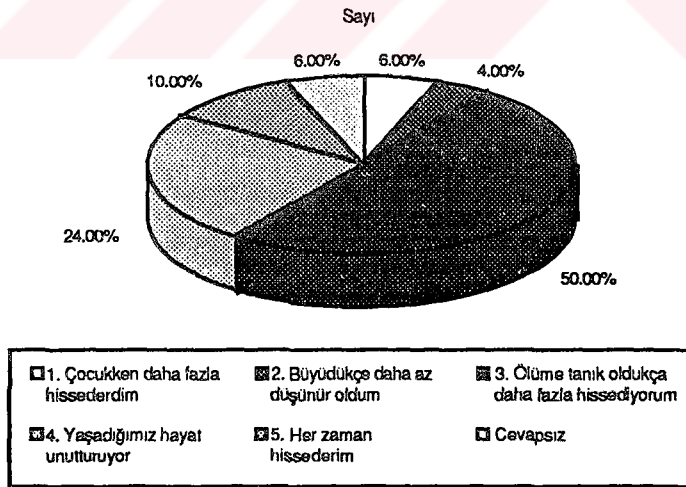
Ahirete iman ya da başka bir ifadeyle inanma duygusunun hangi kökenlere dayandığı da önemli bir problemdir. Acaba bu inanç hangi faktörlerin varlığıyla ya da desteğiyle ortaya çıkmaktadır, oluşmaktadır? %4'lük bir oranın cevabı, bir zorunluluktan dolayı iman ettiğini, buna mecbur kaldığını vurgulamaktadır. %10'unun cevapsız bırakması, seçeneklerde görülen sınırlılığı mı yoksa bu konuyu gündeminde tutmadığını mı göstermektedir?

Ancak %28'lik bir oran ahirete inanmayı ailesinin desteğine bağlamaktadır. Ailenin, yeni bir düşünce dünyası üretme konusunda birey üzerindeki etkisinin varlığı dikkate alındığında, bu belirleyiciliğin gücü ortaya çıkmaktadır. %14'lük bir oran ise iman olayını entellektüel ilgilere bağlı görmekte, kişisel inancının bu anlamdaki şekillenişinin, mesela kitaplara, onlardan edinilen bilgilere bağlı olduğunu düşünmektedir.

%44'lük bir oran ise, dini yaklaşımının fıtrat şeklinde izah ettiği tarza uygun olarak, kendilerini doğuştan inançlı hissettiklerini düşünmektedirler.

3.3.4. Ahiret Duygusunu En çok Hissettiğiniz Dönem

	Sayı	Yüzde
1. Çocukken daha fazla hissederdim	3	6
2. Büyüdükçe daha az düşünür oldum	2	4
3. Ölüme tanık oldukça daha fazla hissediyorum	25	50
4. Yaşadığımız hayat unutturuyor	12	24
5. Her zaman hissederim	5	10
Cevapsız	3	6

Tablo / Grafik: 14

İnsanın öte dünya konusunda en çok duyarlı olduğu dönemi tesbit etmek için yönelttiğimiz soruya verilen cevaplar da ilginçtir. Ortaöğretim gençlerine göre bu oldukça farklı dönemlere tekabül etmektedir. %6'nın cevapsız bıraktığı bu soruyu, yine %6'lık bir

orana sahip öğrenciler "çocukken daha fazla hissederdim" diye cevaplamaktadır. Bu durumun aile yapısıyla, dar çevre şartlarıyla ilişkili olduğu veya çocuğun ruhsal durumunun gerektirdiği bir hissiyat olarak ortaya çıktığı düşünülebilir. %4'lük bir oranda büyüdükçe ahiret duygusunun düşünce olarak azaldığını vurgulamaktadır. %10'luk bir orana sahip grub ise ahiret duygusunu herhangi bir dönemle sınırlı saymamakta, tam tersine her zaman için bu duyguya sahip olduğunu vurgulamaktadır.

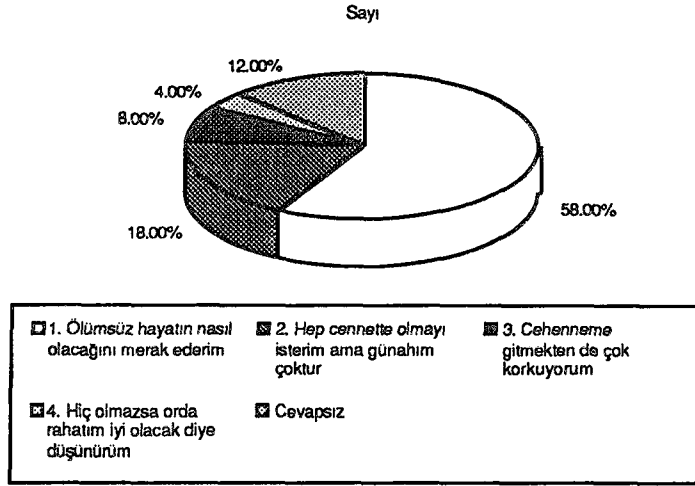
Ne varki yaşanan hayatın ve bu hayata bağlı olarak ortaya çıkan bakış açısının insanın ahiret duygusunu ve bu husustaki duyarlılığını körelttiğini düşünenler de mevcuttur; %24 oranındaki dikkate değer bir grup, ayrıntı ve marjinallik özelliğini aşarak, "yaşadığımız hayat ahiret duygusunu unutturuyor" demektedir. Esasen ahiret olgusunun geleneksel islâmi yaklaşım söz konusu edildiğinde unutulmuş olması, dünyevileşme ve bu alandaki yönelimlerin gücünü göstermektedir.

En çok yüzdeler oranına sahip olan ise, bir korkunun getirdiği hatırlatmaya bağlı gibi görünmektedir. %50'lik bir öğrenci grubu, bu hissiyatın yoğunluğunu ölüm olayına tanık olduğu zaman daha çok hissettiğini vurgulamaktadır. Hökelekli'de "**Ölümle İlgili Tutumların Dini Davranışla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma**", isimli çalışmasında, "dindarlık seviyesinin, ölümle ilgili düşünce ve kaygıların etkisiyle ydine yöneliş davranışı üzerinde kuvvetle etkili olduğunu göstermektedir, sonucuna ulaşmıştır.¹ Ölüm olayının dünya hayatını bitirmesi, doğal olarak yarattığı dramatik durum ve bu konudaki korkuyu besleyen çevresel etmenlerin etkisiyle, öğrenciler, bu duyarlılığı yeniden hissettiklerini, ölüm olayıyla her defasında yoğunlaştığını vurgulamaktadırlar.

3.3.5. Ahiret Denince Daha Çok Şunu Hissederim

	Sayı	Yüzde
1. Ölümsüz hayatın nasıl olacağını merak ederim	29	58
2. Hep cennette olmayı isterim ama günahım çoktur	9	18
3. Cehenneme gitmekten de çok korkuyorum	4	8
4. Hiç olmazsa orda rahatım iyi olacak diye düşünürüm	2	4
Cevapsız	6	12

¹ Hayati Hökelekli, Ölümle İlgili Tutumların Dini Davranışla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, Uludağ Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi, Sayı:4, Cilt:4, Yıl:4, Bursa 1992, s. 81

Tablo / Grafik:15

Ahiretin tanımından ayrı olarak bu kavramın hissettirdiği olgu üzerine yöneltilen soruya verilen cevaplarda da deneklerimizin ahirete ilişkin tasarıları ön plana çıkmaktadır. %12'lik bir orana sahip denekler bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Aslında diğer sorulara verilen karşılıklarda da "cevapsız" seçeneğine rastlanmakta, ancak birbirleriyle ilintilendiğinde bir düzensizlik imajı ortaya çıkmaktadır. (%4) ahiretteki hayatı dünyaya tercih etmektedir. Çünkü orda "hiç olmazsa rahatı buradan iyi olacaktır." Dünya çerçevesindeki "rahatsızlığı"nı, ahiretin gidereceğini ve orada rahat edeceklerini düşünmektedirler. Bu anlayışa geleneksel din anlayışının katkısının olabileceği düşünülebilir.

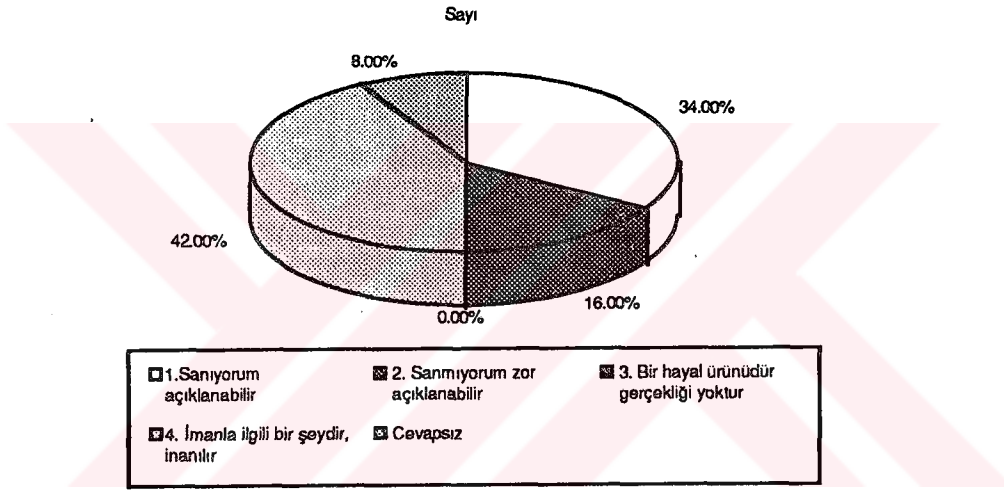
Ahret deyince hemen cehennemi hatırlayan bir oran ise (%8), buraya gitmeyi ahiretle neredeyse özdeşleştirmekte ve buraya gitmekten korktuğunu teyid etmektedir. Bu ise, tercih ettiği veya yaşadığı hayat tarzının kendi kurgusu içinde cehenneme tekabül edeceği anlayışından neş'et etmektedir. Dolayısıyla bu duygunun ortaya çıkardığı sonuçtan endişe edilmektedir. Bunu hatırlatacak bir diğer yaklaşım ise (%18) dikkat çekici bir oranda, cennette olmayı arzu ettiklerini, ancak kişisel "günah"larının buna imkan vermeyeceğini vurgulayarak, günahla ahiretteki karşılığı arasında ilişki kurmaktadır.

Son olarak %58'lik oran diğer seçeneklerin dışında kalarak, asıl ilgi alanlarının "ölümsüz hayat" olduğunu belirtmektedirler. Ahireti ölümsüz hayat şeklinde yorumlayan

bu kesit, hissettiğini daha çok "ölümsüzlüğün nasıl olacağı" merkezinde yoğunlaştırmaktadır. Bu ise insandaki ölümsüzlük duygusuna atıfta bulunmaktadır.

3.3.6. Ahiret Açıklanabilir mi?

	Sayı	Yüzde
1.Sanıyorum açıklanabilir	17	34
2. Sanmıyorum zor açıklanabilir	8	16
3. Bir hayal ürünüdür gerçekliği yoktur	0	-
4. İmanla ilgili bir şeydir, inanılır	21	42
Cevapsız	4	8

Tablo / Grafik:16

Kendisi hakkında tecrübi bilginin bulunmadığı, aksine dini çerçevede gaybi haber olarak itibar edilerek iman edilen ahiret olgusunun "izahını yapıp yapamayacağımız'a ilişkin yöneltilen soruya öğrencilerden %8'lik bir oran cevap vermemiştir. Öte yandan ahiretin bir hayal ürünü olduğu ve gerçekliğinin olmadığı şeklindeki seçeneğe katılan olmamıştır. Seküler bir iddia olarak bu ithamın öğrenciler tarafından kabul görmediği ortaya çıkmaktadır.

"Ahiret" in izah edilemeyeceğini, "zor izah edilir, açıklanır" şeklinde ifade eden %16 oranındaki gençler, bu olgunun aşkınlığını vurgulamaktadırlar. Ne varki (%34), bu olgunun izah edilebileceğini sanmaktadır.

Klasik islami geleneğe ait bir yaklaşımın bugün yine belirleyici bir orana sahip olarak öğrencilerde somutlaşması dikkat çekicidir. Çünkü %42 oranındaki deneğimiz "imanla ilgili bir şey" olduğundan dolayı ahiret kavramının "inanılır" olduğunu vurgulamakta, iman ile izah arasındaki sınırı tesbit etmeye çalışmaktadır.

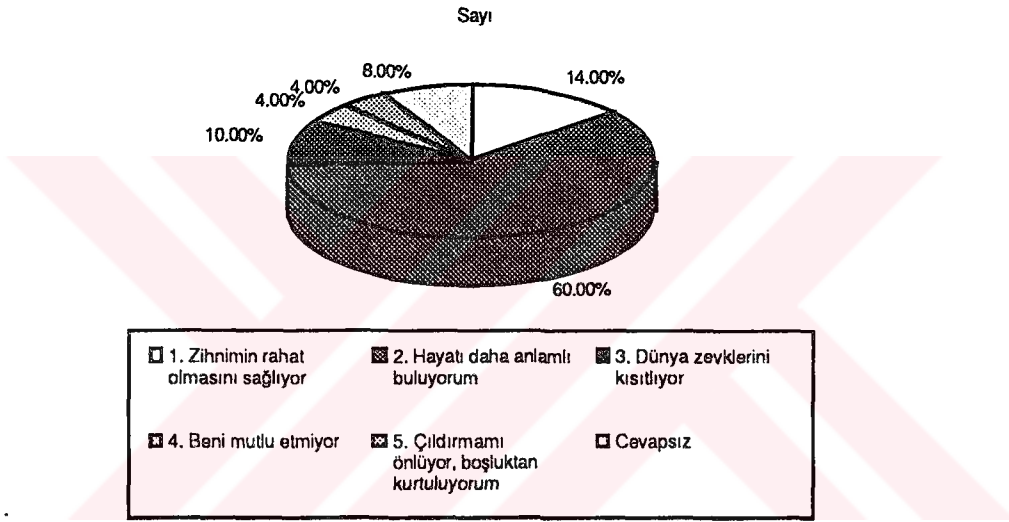
Ahiret kavramının gerçekliğini reddedenler mevcut değildir. Burada ayrıntı düzeyinde farklılaşan durum, kavramın izahı noktasındadır. Bu soruya verilen cevaplar bir anlamda farklı değer oranlarını yansıtmaktadır ki, baskın olan eğilim, genel yüzde oranını ortalayamamışsa da, dini yaklaşıma paralel düşecek şekilde imanla ilgilidir, inanılır demektir. Bu tercih, gaybe inanma konusunda genel dini bakış açısının varlığını koruduğunu göstermektedir.

3.4. GENÇLİKTE AHİRET İNANCININ ETKİSİ

3.4.1 Ahiret İnancının Sizdeki Etkisi Daha Çok Nedir?

	Sayı	Yüzde
1. Zihnimin rahat olmasını sağlıyor	7	14
2. Hayatı daha anlamlı buluyorum	30	60
3. Dünya zevklerini kısıtlıyor	5	10
4. Beni mutlu etmiyor	2	4
5. Çıldırılmayı önüyor, boşluktan kurtuluyorum	2	4
Cevapsız	4	8

Tablo / Grafik:17

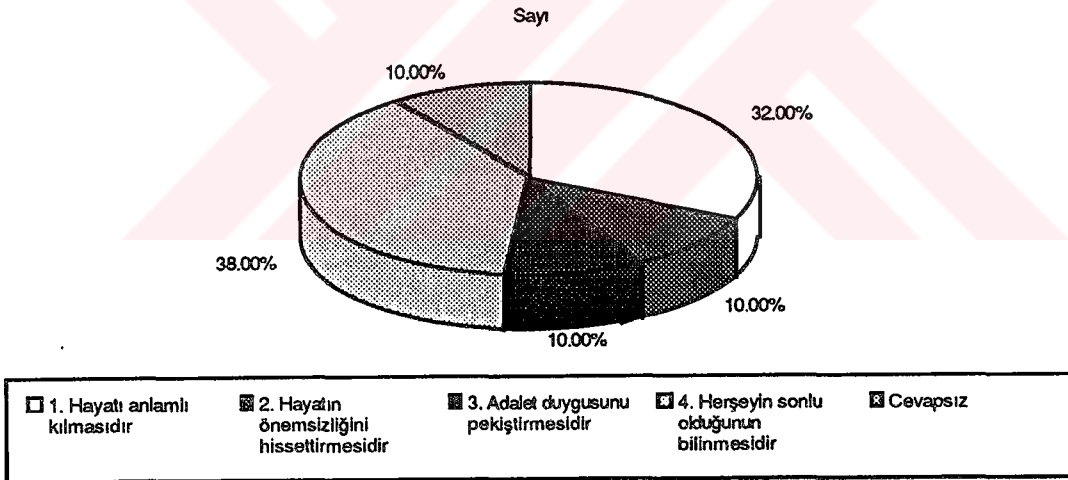
Ahiret inancının denekler üzerindeki etkisinin tesbiti önemlidir. Ancak bu etkinin hangi yönde gerçekleştiği gençlik ise daha önemlidir. Anketimize verilen cevaplar arasında seçeneklerdeki nuansa gösterilen dikkat açıkça farkedilmektedir. Konuyu olumsuz yönde ele alarak "dünya zevklerini kısıtlıyor (%10) ile "beni mutlu etmiyor (%4) diyenlere cevapsız bırakanları da (%8) eklediğimiz zaman ortaya çıkan oran ilgi çekici olmaktadır. (%22) Öte yandan ahirete inanmanın çıldırmayı önleyici ve boşluktan kurtulmayı sağlayıcı fonksiyonlarına dikkat çekenler (%4) ile zihnin rahat olmasını inancına bağlayanlar (%14) arasındaki dağılım inancı bir fonksiyonaliteye yöneltirken, asıl büyük çoğunluğu oluşturan deneklerimiz (%60) inanmayla hayatı anlamlı bulma arasında bağlantı kurmaktadır.

Öte dünya inancına süregiden dünya hayatının hesabının gözden geçirilme süreci olarak bakan müslüman zihniyetinin ürünü olarak gençler “anlam”la “ahiret inancı” arasında bağ kurmaktadır.

Gerçekten de hayat bir çelişkiler ve çabaları alanı olarak özellikle seküler dünyanın da etkileriyle bir anlam kaybına uğramış görünmektedir. Denekler bir anlamda kaybolan anlamlılığı, ahiret inancının etkisiyle bulduklarını düşünmektedirler.

3.4.2. Ahiret İnancının Bence En büyük Faydası

	Sayı	Yüzde
1. Hayatı anlamlı kılmasıdır	16	32
2. Hayatın önemsizliğini hissettirmesidir	5	10
3. Adalet duygusunu pekiştirmesidir	5	10
4. Herşeyin sonlu olduğunun bilinmesidir	19	38
Cevapsız	5	10

Tablo / Grafik: 18

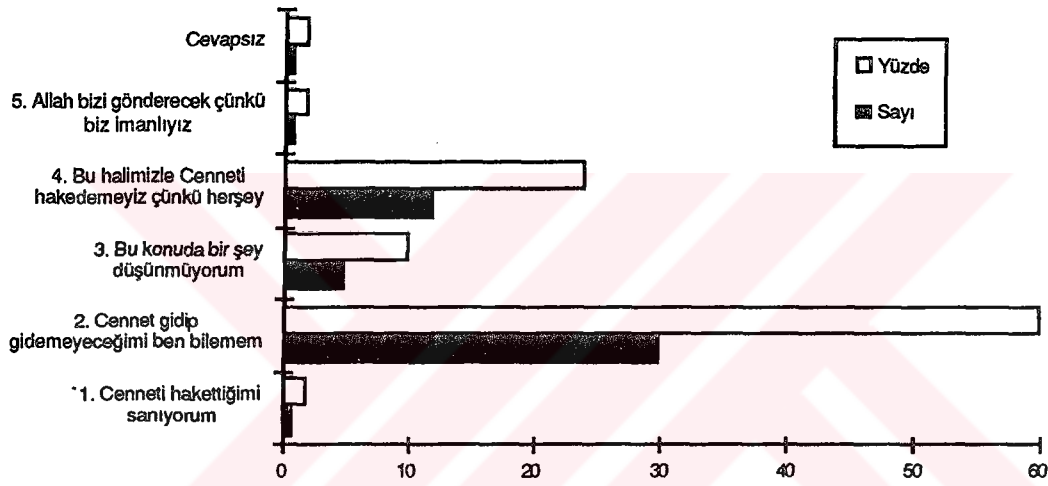
Denek, inanç-fayda ilişkisini, yaşadığı toplumsal normların etkisi altında cevaplamak durumundadır. Toplumumuz bir değerler ahlakı olarak çıkar faktörünün öncelendiği bir düzlemde yaşamaktadır. Bu bakış açısının inanç alanına dönüşümü problemli bir durum arz etmektedir.

% 10 'luk bir oran bu soruyu cevapsız bırakmaktadır. % 10'luk bir oran ise ahiret inancında adalet duygusunu pekiştirici bir yön bulmaktadır. Bu yaklaşıma göre, insanlar yaşadıkları dünya hayatını müteakip olarak karşılayacakları ahiret hayatında "adalet" kavramı bütün çeşitliliği ve zenginliğiyle ortaya çıkacaktır. Adalet duygusu, eşitlik ve hak severlik, duygusunun bir çağrışımı olarak dikkat çekmektedir. Bu ise % 10'luk bir orana sahip denekler açısından hayatın önemsizliğini hissettirmesi şeklinde tanımlanmıştır. Bu orandaki öğrenciler için hayatın önemsizliği fikri ahiret inancıyla oluşan durumlardır. Aslında ahiret inancı, dünya hayatını önemsiz saymamakta "hedef alan" olarak görülmesini sınırlamaktadır. % 32'lik bir orana sahip olan öğrenciler ise, hayatı anlamlı kılmayı önemseyerek, diğer seçeneklere karşın, bu seçeneği işaretlemişlerdir. %38'lik bir oran ise ahiret inancının en büyük faydası için herşeyin sonlu olduğunun bilinme imkanı sağlamasına bağlamaktadır. Herşeyin bir sonunun varlığını kabul düşüncesi, giderek geçicilik kazanan değerlerin büyümesine kapılmamayı önermektedir. Deneklerin bu tercihlerinde özellikle herşeyin sonlu olduğu ve hayatın anlamlı kılındığına ilişkin tercih, ahiret inancına ilişkin derinlikli çözümlemelere amiyane de olsa uzak olmadıklarını göstermektedir.

3.5 GENÇLİĞİN AHİRETTEKİ KONUMUNA İLİŞKİN KANAATI

3.5.1 Kendinize Aşağıdakilerin Hangisini Uygun Bulursunuz?

	Sayı	Yüzde
1. Cenneti hakettiğimi sanıyorum	1	2
2. Cennet gidip gidemeyeceğimi ben bilemem Allah bilir	30	60
3. Bu konuda bir şey düşünmüyorum	5	10
4. Bu halimizle Cenneti hakedemeyiz çünkü herşey bozuldu	12	24
5. Allah bizi gönderecek çünkü biz imanlıyız	1	2
Cevapsız	1	2

Tablo / Grafik: 19

Anketi uyguladığımız orta öğrenim gençleri, Cennet ve Cehennem düzleminde "kendinize hanginizi uygun bulursunuz" sorusuna verdikleri cevaplarda % 2'lik bir oran imanlı olduğu için cennete gideceği konusunda emin gibi görünmektedir. İman edenlerin cennetlik olduğu kanaati, imanın öneminin altını çizmektedir. (%2)'lik diğer bir oran ise cennet olayının kendi hakedişine göre olabileceğini düşünmektedir. Cenneti kazanma olayı, Allah'ın takdiriyle değil, kendi bağlılığına ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır.

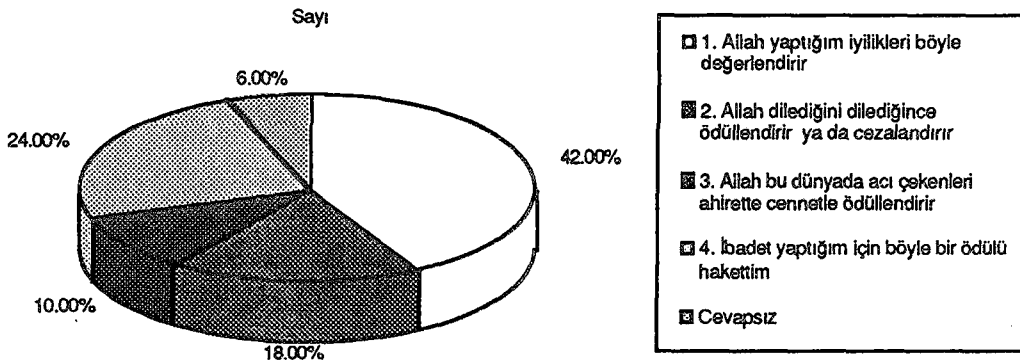
%2'lik oranda deneğin cevapsız bıraktığı sorumuza %10 düzeyindeki bir denekler grubu "hiçbirşey düşünmüyorum" diye cevap vermiştir. Ancak bu kayıtsızlığın seçenekleri sınırlı bulmaktan mı yoksa, gerçekten duyarsız olmaktan mı kaynaklanıyor. Bu ihmal edilmemesi gereken bir problemdir.

Ne var ki % 24'lük bir grup, "bu halimizle cenneti hakedemeyiz, çünkü herşey bozuldu" seçeneğini tercih etmektedir. Dünyadaki varolan davranış şeklinin cennet konusunda önemli bir hareket noktası olduğunu düşünen bu kesit, öte yandan kendi gidişatlarında varolduğunu düşündükleri negatif tutumlar nedeniyle öte dünyada cennete ulaşmayı hakedilmez bir durum olarak görmektedir.

% 60'lık belirleyici bir grup ise cennete gidip gitmeme konusunda bilgi sahibi olmadıklarını bu konuda kişisel durumlarının boyutları hangi düzlemde olursa olsun asıl söz sahibinin Allah olduğunu belirtmektedir. Gerçekten de klasik İslam inançları çerçevesinde Cennetin takdiri konusu kulların fiilleri ne olursa olsun Allah'ın takdiri geçerlidir ve insanın tutumları öte dünyadaki kendisini bekleyen durum konusunda tahmin gücüne bile sahip değildir.

3.5.2 Şayet Cennete Layık Görülürsem Bunu Şuna Bağlarım

	Sayı	Yüzde
1. Allah yaptığım iyilikleri böyle değerlendirir	21	42
2. Allah dilediğini dilediğince ödüllendirir ya da cezalandırır	9	18
3. Allah bu dünyada acı çekenleri ahirette cennetle ödüllendirir	5	10
4. İbadet yaptığım için böyle bir ödülü hakettim	12	24
Cevapsız	3	6

Tablo / Grafik: 20

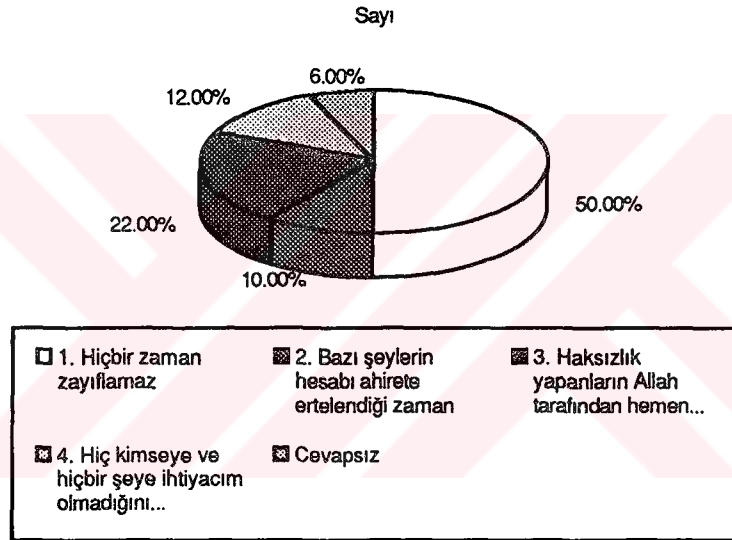
Deneklerimizin ahiret inancı tesbit edilirken, bu soruda olduğu gibi kurgusal sorulara da yer verilmiştir. "Şayet Cennete layık olursanız bunu hangi nedene bağlarsınız" sorusunu % 6'lık bir oran cevapsız bırakırken % 10'luk bir oran dünyada çekilen sıkıntıyla ahirette cennetle ödüllendirilme arasında bir bağlantı kurmayı tercih etmekte ve acı çekmeyi cennet için bir ön şart görmektedir. İmtihan ve acı çekme gibi figürlerin diyeti olarak Cenneti görme eğiliminde olan bu kategoriye göre Cennet, "bu dünyada acı çekenlerin cezalandırılacağı bir yerdir". % 18'lik bir orana sahip olan deneklerimiz ise cennete layık olmayı, diğer seçeneklerdeki nüansları da dikkate alarak Allah'ın dilemesine bağlamaktadır. Allah'ın dilemesi olmadıkça, yaptığımız iyi ya da kötü amellerin hiçbir ecri yoktur. Çünkü Allah dilediğini cennete koyar, dilediğini cehenneme. Gerçektende bu yaklaşımında çok makbul bulunduğu durumlarda, insanların iyi ve doğru olduğu kabul edilen amellerden uzak durma ihtimali belirlemektedir. Buna karşılık % 24'ü bulan deneklerimiz de cennetle ibadet arasında ilişki kurmayı tercih etmektedir. Halbuki geleneksel yaklaşım ibadet etmeden cenneti değil, ibadet yaptığı için cenneti "garantilemeyi" kerih bulmaktadır. Yine % 42'lik daha yoğun bir denek grubu da ibadet yerine "iyilik" kavramını öne çıkararak cenneti bu fiillerin uygulanmasına hasretmektedir.

"Allah'ın dilediğini dilediğince ödüllendirir ve cezalandırır" anlayışı geleneksel dini yaklaşımı andırırsa da ortaöğrenim gençliğinde bu yaklaşımın diğer seçeneklere göre zayıflamaktadır. Bu ise muhtemel bir rasyonalizm ve seküler yaklaşımların "din" bağlamındaki etkileriyle ortaya çıkan sonuçlara bağlanabilecektir.

3.6. GENÇLİĞİN AHİRET İNANCINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

3.6.1. Ahirete Olan İnancın Şu Durumlarda Zayıflar.

	Sayı	Yüzde
1. Hiçbir zaman zayıflamaz	25	50
2. Bazı şeylerin hesabı ahirete ertelendiği zaman	5	10
3. Haksızlık yapanların Allah tarafından hemen cezalandırılmadığı zaman	11	22
4. Hiç kimseye ve hiçbir şeye ihtiyacım olmadığını düşündüğüm zaman	6	12
Cevapsız	3	6

Tablo / Grafik:21

Ahirete olan inancın arttığı durumlar kadar, bu inancın zayıfladığı durumlar da önemlidir. İnancın zayıflaması daha çok duyarsızlık anlamında ortaya çıkmaktadır. Özellikle dünyaya yönelimde görülen artış hesap günü çerçevesinde değerlendirilen ahiret olgusunun ihmalini doğurmaktadır.

%6'lık bir oranın cevapsız bıraktığı anket sorumuza, %10'luk bir oranın verdiği cevap ilginç bir çerçeveyi ortaya çıkarmaktadır. "Bazı şeylerin hesabı ahirete ertelendiği zaman" ahirete olan inancın zayıfladığı belirtilmektedir. Bu durumda deneklerin tercihi, acaba ahireti bir dengeleme-rahatlama aracı olarak görmekte mi ortaya çıkarmaktadır? Bu denekler, insan ilişkileriyle ortaya çıkan çatışmanın ortaya çıkardığı haklılık ve haksızlık

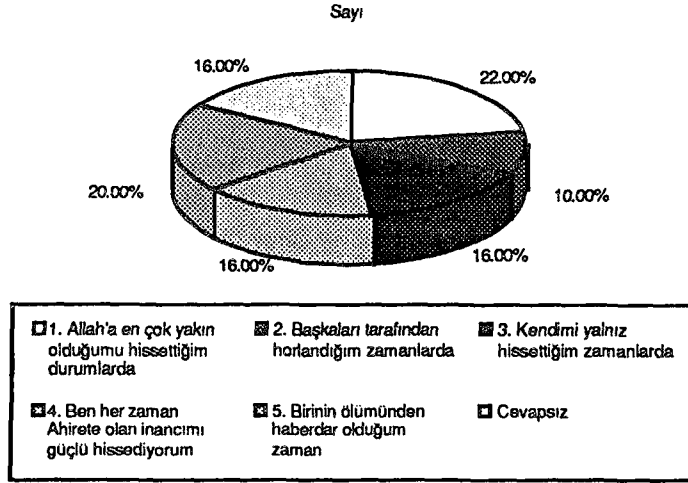
boyutunun ahirete ertelenmemesini, bu durumda ahiret duygusunun zayıfladığını öne sürmektedirler. Öte yandan "hiçkimseye ve hiçbir şeye ihtiyaçlarının olmadığını düşündükleri" zaman ahirete olan inançlarının zayıfladığını hissetmektedirler. Gerçekten de böylesine müstağni bir durumun gerektirdiği şartlarda, ahiret hayatını hissetmekte zorlanabilirler. Ahiret, insanın hem kendisi, hem evreni ve hem de diğer insanlarla olan ilişkilerinin genel bir dökümünün bir ürünü olarak belirleyici yeni bir süreci işaret etmektedir. Dolayısıyla, bu yapılardan bağımsız bir varoluş imkanı, ahiret hayatına ilişkin inanç zayıflatmaktadır.

Allah'ın haksızlık yapanları hemen cezalandırmaması durumu ise (%22) lik bir denek grubu tarafından ahiret duygusunu azaltıcı bir etken olarak görülmektedir. Bu yaklaşımın temel hareket noktası, Allah'ın "otoriter bir Tanrı olarak", her türlü haksızlığa anında müdahale etmesini gerekli saymaktadır. Bu yaklaşım, Allah'ın "mühlet tanınması", hesabı ahirette görmesi gibi geleneksel İslami anlayışı aşarak, sözkonusu durumun ahiret duygusunu azlatmasına vesile saymaktadır. %50'lik bir orana sahip olan denekler ise, ahiret duygusunun asla zayıflamasının mümkün olmadığını iddia etmektedir. Bu yaklaşım son tahlilde ahiret kavramıyla insanın doğal yapısı, fıtratı arasında bir bağlantı kurmaktadır. Bu yaklaşımın temel tezi, insanda ahiret inancının zayıflamasının herhangi bir nedenle de bağlı olmaksızın, mümkün olmadığıdır.

Böylece ahiret inancının zayıflamasını belli başlı nedenlerin varlığına bağlı sayanların yanısıra, bu durumu imkansız bulanların hatırı sayılır oranı da dikkat çekmektedir.

3.6.2. Ahirete Olan İnancım Şu durumlarda Artar

	Sayı	Yüzde
1. Allah'a en çok yakın olduğumu hissettiğim durumlarda	11	22
2. Başkaları tarafından horlandığım zamanlarda	5	10
3. Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda	8	16
4. Ben her zaman Ahirete olan inancımı güçlü hissediyorum	8	16
5. Birinin ölümünden haberdar olduğum zaman	10	20
Cevapsız	8	16

Tablo / Grafik:22

Ahirete olan inancın arttığı durumların tesbitine ilişkin sorumuza aldığımız cevaplar incelendiğinde (%20)'yi bulan bir orana sahip olan denekler "birinin ölümünden haberdar olduğum zaman" diye cevap vermektedir. Ölüm olayı, taşıdığı trajik ve psikolojik yapısı nedeniyle, ahireti, öte dünyayı kolayca gündeme getirmektedir. Yine kendini yalnız hissettikleri zaman da %16 oranındaki bir grup ahirete olan inançlarında bir artış olduğunu düşünmektedirler. Ancak bu durum, doğası gereği gerçekleştiği durumlarla sınırlı kalmak suretiyle ahirete olan imanda bir artış meydana getirmektedir.

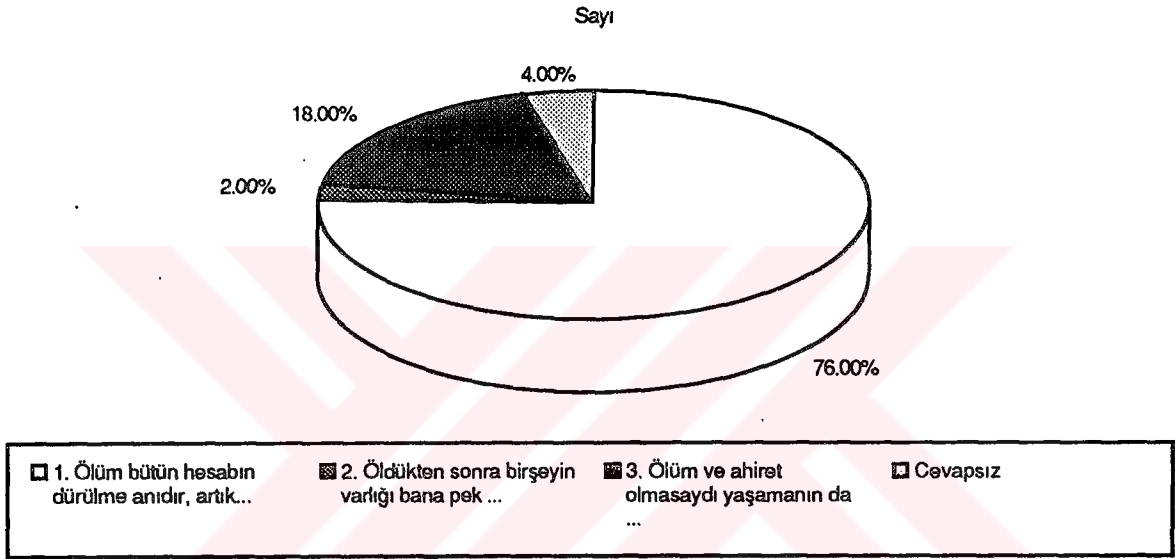
%10 oranındaki öğrenci gençler, ahirete olan inançların daha çok "başkaları tarafından horlandıkları zamanlarda" arttığını iddia etmektedirler. Burada "horlanma" olgusu, bir psikolojik problemi ortaya çıkarmaktadır. Ahiret ise, itilmiş ve küçük görülmüş kişiliğinin hakedilmemiş durumunu gidermeye yardımcı olacaktır. "Allah'a en çok yakın olduklarının hissedildiği" durumlarda %22'lik bir oran ahirete olan inançlarında bir artış gözlendiğini belirtmektedirler. "Allah'a en çok yakın olunan zamanlar" kavramı gerçekten de üzerinde çalışılmayı hakeden dini bir fenomen olarak dikkat çekicidir.

Son olarak, ahirete olan inancı herhangi bir durum ve zamanla kayıtlı saymayarak her zaman için bu hususta üstün bir inancın varolduğunu savunan %16'lık bir orandan da söz etmemiz gerekir. Bu gruptakiler ahirete olan inançların artışını herhangi bir faktörün varlığına bağlamamakta, tabii durumun bir yansıması olarak bu durumun böyle olduğunu iddia etmektedirler.

3.7. GENÇLİKTE ÖLÜM DÜŞÜNCESİ VE ÇAĞRIŞTIRDIKLARI

3.7.1. Sizce Ölüm ve Ahiret Arasında Ne Gibi Bir İlişki Vardır?

	Sayı	Yüzde
1. Ölüm bütün hesabın dürülme anıdır, artık iş işten geçmiştir	38	76
2. Öldükten sonra birşeyin varlığı bana pek fazla inandırıcı gelmiyor	1	2
3. Ölüm ve ahiret olmasaydı yaşamının da bir anlamı olmayacaktı	9	18
Cevapsız	2	4

Tablo / Grafik:23

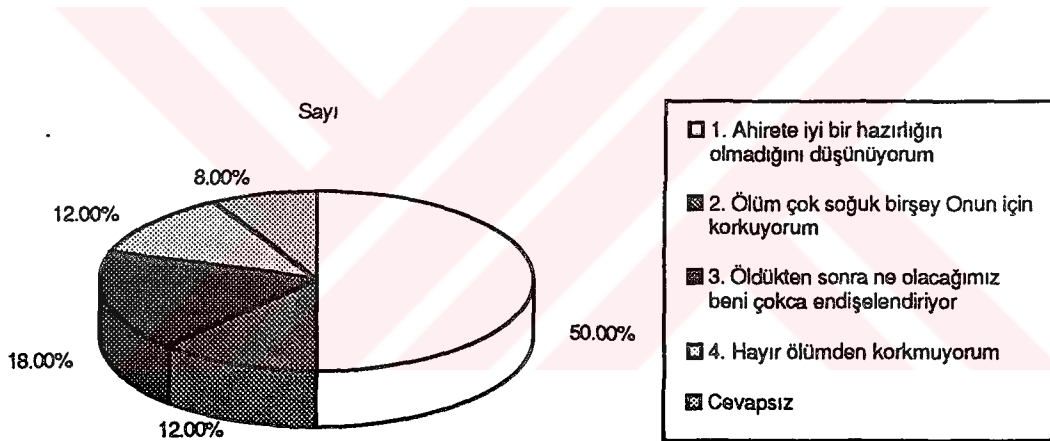
Ölüm ile ahiret arasındaki ilişki pek çok çalışmaya konu edinmiştir.¹ Biz de bu vesileyle, çalışmamızın merkezi boyutlarını belirlemek amacıyla öğrencilerimize bu konuda soru yönelttik. Ölüm ile ahiret arasındaki ilişkinin sorulduğu bu soruyu % 4'lük bir denek grubu cevapsız bırakmıştır. % 2'lik bir oran ise esasen "öldükten sonra bir şeyin varlığını inandırıcı bulmamakla", ahiret olgusunu da reddetmiş olmaktadır. Buna karşılık % 18 oranındaki öğrenciler, hayatın bir anlamını bulmada ölüm ile ahiret arasındaki ilişkinin önemine dikkat çekmektedir. Burada hayatı felsefi açıdan anlamlı bulma probleminin aşılması ölüm ve ahiret ilişkisi içerisinde çözümlenerek aşılmaya çalışılmaktadır.

¹ Bkz. Hayati Hökelekli, a.g.e.

%76'yı bulan bir orana sahip kesit ise ölüm ve ahiret arasındaki ilişkiye verdiği cevapta, "ölüm bütün hesabın dürülme anıdır, artık iş işten geçmiştir" demektedir. Çünkü "artık iş işten geçmiştir." Bir son olarak değerlendirilen ölüm olayı böylece ahiretle birlikte hesap verme, yapılan eylemlerin iyi ya da kötü niteliklerine bakılmaksızın hakettiği durumla karşılaşmasını sağlamaktadır.

3.7.2. Ölümden Korkuyorum, Çünkü

	Sayı	Yüzde
1. Ahirete iyi bir hazırlığın olmadığını düşünüyorum	25	50
2. Ölüm çok soğuk birşey Onun için korkuyorum	6	12
3. Öldükten sonra ne olacağımız beni çokca endişelendiriyor	9	18
4. Hayır ölümden korkmuyorum	6	12
Cevapsız	4	8

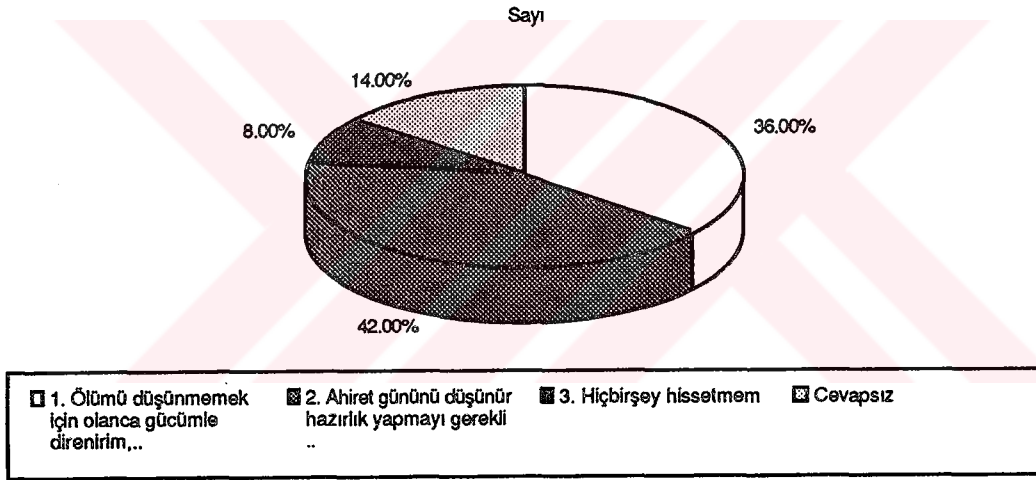
Tablo / Grafik:24

Gençlerin ölüm düşüncesi ve çağrıştırdıkları konusundaki düşünceleri , ahiret problemi açısından belirleyici bir görüntüye sahiptir. Ölümden korkma olayı da bu bağlamda ele alınabilir. % 8'in cevapsız bıraktığı sorumuza, ölümden korkmadığını belirterek karşılık verenler de olmuştur. (% 12) Ancak ölüm soğuk bir şey olduğu için korkanlar da mevcuttur. Korkma konusunda gençlerimizi korkutmaktadır. (%18) Öte yandan ahirete iyi bir şekilde hayırlık yapmadıklarını düşündüklerinden dolayı bu süreci başlatan ölümden korkanlar da %50'lik bir orana mevcuttur.

Görüldüğü gibi, ölümden sınırlı bir oranın dışında gençlerimiz farklı neden ve gerekçelerle korkmaktadırlar. Bunlar arasında öte dünyada dini açıdan "öbür hayat'a yarayacak bir davranış yapısına sahip olamadığı için ölümden çekingenlik duyanlar mevcuttur.

3.7.3. Birisinin Ölümünü Duyduğum Zaman

	Sayı	Yüzde
1. Ölümü düşünmemek için olanca gücümle direnirim, çok fena olurum	18	36
2. Ahiret gününü düşünür hazırlık yapmayı gerekli görürüm	21	42
3. Hiçbirşey hissetmem	4	8
Cevapsız	7	14

Tablo / Grafik:25

Ölümün hissedilişi gençler üzerinde bir hayli etkili olmuştur. %14'ünün cevapsız bıraktığı bu soruyu % 8'lik bir denek grubu "birisinin ölümü karşısında hiçbirşey hissetmem" şeklinde cevaplamışlardır. Ölüm olayından hiçbir şekilde etkilenmeyen bu grubun yanısıra ölümü düşünmemek için olanca gücümle direnirim, çok fena olurum" diyenleri aşmaktadır. (%36) Ölüm olayı bu grup tarafından görmezlikten gelinecek kadar zorlanarak dışlanmak istemektedir.

%42'lik bir grub ise ölüm olayı karşısında, "ahiret için hazırlık yapma'yı düşünmektedir. Ölüm, bu yaklaşım sahiplerine göre, ahiret gününü hatırlatmakta, dolayısıyla bir hazırlık yapmayı gerekli kılmaktadır.

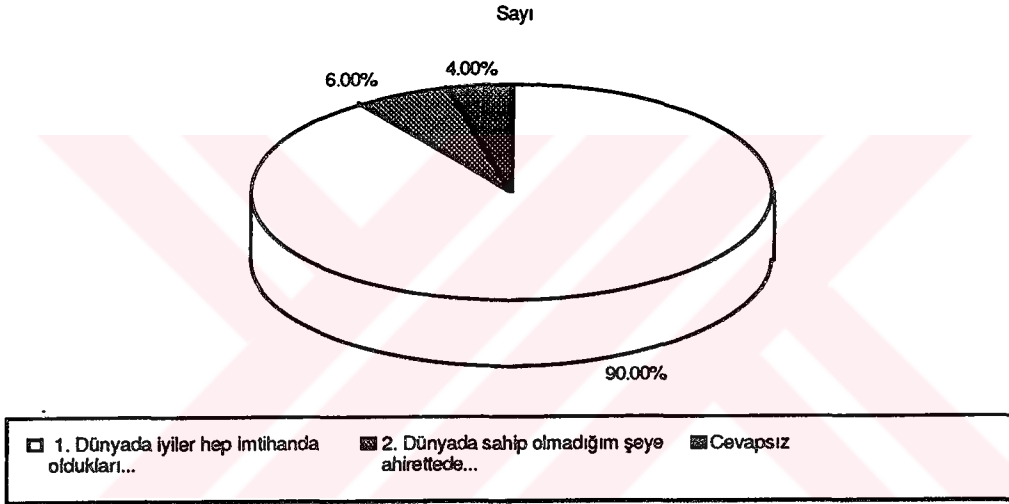
Ölüm olayı bu çerçevede olanca doğallığına rağmen, gençlerimiz arasında hem ihmalî ve hem de ahiretî farkında olmayı gerektirici hareket noktası olması hasebiyle belirleyici olmuştur.

3.8. GENÇLİKTE, YAŞANILAN HAYATLA AHİRET İNANCININ İLİŞKİSİ

3.8.1. Dünyada sahip olmadığınız şeyler hakkında Neler Düşünüyorsunuz.

	Sayı	Yüzde
1. Dünyada iyiler hep imtihanda oldukları için gerçek sonuç ahirette elde edilecektir.	45	90
2. Dünyada sahip olmadığım şeye ahirettede sahip olmam	3	6
Cevapsız	2	4

Tablo / Grafik:26

Yaşanılan hayatla ahiret arasında kurulabilecek ilişkinin tesbitine yönelik olması açısından, "dünyada sahip olmadığınız şeyler hakkında neler düşünüyorsunuz?" Sorusu % 4'lük bir grubun cevapsız bıraktığı bir sorudur.

%6'lık bir grup bu soruyu cevaplarken, dünyada sahip olmadığım şeye ahirette de sahip olmam" demekle, dünya ile ahiret arasında kurduğu bağlantıda, ahireti klasik din görüşünün kabullenmeyeceği tarzda ahireti yok sayıcı bir dil kullanmaktadır.

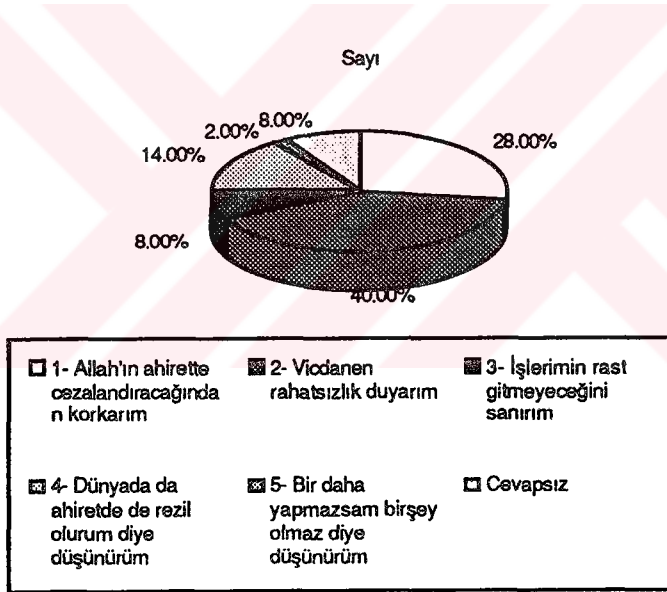
Ne var ki %90'lık bir grup ise "dünyada iyiler hep imtihanda oldukları için gerçek sonuç ahirette elde edilecektir" demektedir. İyilerin dünyada değil, aslında ahirette

mükafatlandırılacağı "gerçeği", ahireti bir ceza günü olarak değerlendiren geleneksel din görüşüyle kesişmektedir.

Gerçek sonucu ahirete erteleyen bu yaklaşım, bir yandan da, dünya hayatını ihmal edici bir yönelişe sahip olma tehlikesi de taşımaktadır.

3.8.2 Bir Haksızlık Yapacağım Zaman

	Sayı	Yüzde
1- Allah'ın ahirette cezalandıracağından korkarım	14	28
2- Vicdanen rahatsızlık duyarım	20	40
3- İşlerimin rast gitmeyeceğini sanırım	4	8
4- Dünyada da ahirette de rezil olurum diye düşünürüm	7	14
5- Bir daha yapmazsam birşey olmaz diye düşünürüm	1	2
Cevapsız	4	8

Tablo / Grafik:27

Bir haksızlık yaptıkları zaman karşılığının ne olabileceği sorusu % 8 oranındaki bir kesiti ilgilendirmeyip "cevapsız" bırakırken, bir diğer grup % 2'lik bir oranıyla "bir daha yapmasam birşey olmaz diye" düşünmektedir. Burada bir davranışın negatif boyutu tekrar edildiği sürece bir problem olmayacaktır.

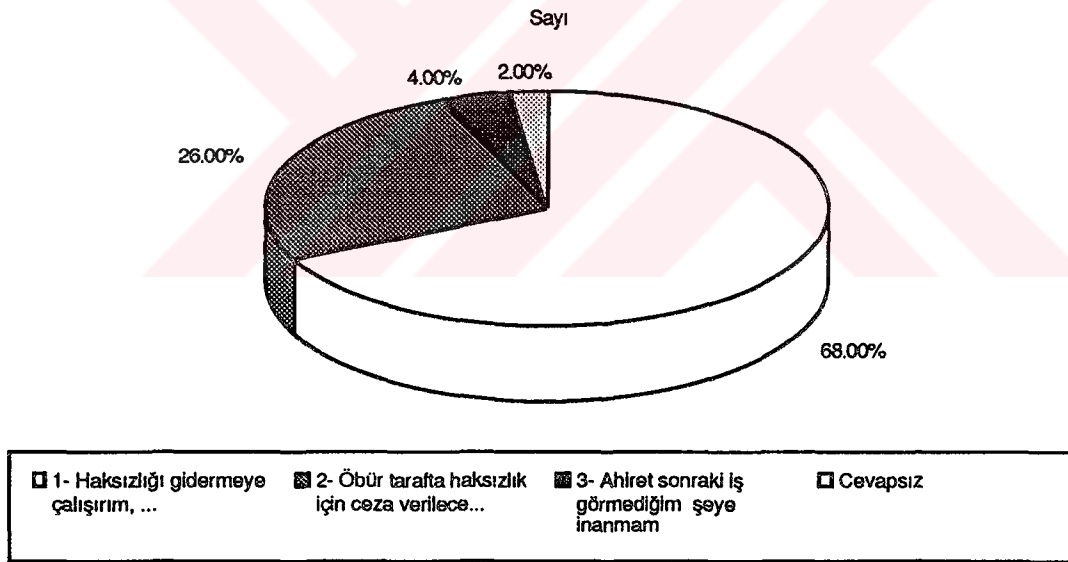
Haksızlık durumunun "işlerinin rast gitmesiyle" ilgisini kurmaya çalışan bir grubu ise (%8), bu durumda akibetinden endişe etmektedir. "Dünyada da ahirette de rezil

olurum diye düşünen % 14'lük bir oran ile, bunları Allah'ın ahirette de cezalandıracağından korkan % 28 'lik bir kesit, haksızlık yapmaktan çekinmektedirler.

Vicdanen rahatsızlık duyarak haksızlık olayını psikolojik bir yansımaya sahip bir durum olarak değerlendiren % 40'lık bir grupta ise önemli olan, haksızlıkla vicdanen rahatsızlık arasında kurulabilen ilişkidir.

3.8.3 Bir Haksızlığa Uğradığınız Zaman Ne Yaparsınız.

	Sayı	Yüzde
1- Haksızlığı gidermeye çalışırım, başaramazsam işi ahirete havale ederim	34	68
2- Öbür tarafta haksızlık için ceza verilecektir, sabrederim	13	26
3- Ahiret sonraki iş görmediğim şeye inanmam	2	4
Cevapsız	1	2

Tablo / Grafik:28

Haksızlığa uğrandığı zaman bu durumun ne şekilde değerlendirilebileceğine ilişkin yönelttiğimiz soruyu ahirete inanmadığı için önemsemeyenler mevcuttur (% 4) Ahirette hesap günü olarak önem vermeyen bu kesit, öte yandan "görmediğim şeye inanmam" şeklinde cevap vermektedir.

Ahirette "haksızlık yapanlara" cezalarının verileceğini, dolayısıyla karşılaştığı haksızlığın cezalandırılması için sabredeceğini belirtilerin oranı % 26'dır. Bu yaklaşıma göre, haksızlık bireyin kendi imkanlarıyla değil ahiretin ceza verici yönüyle değerlendirilmekte de bu bağlamda "sabır" tercih edilmektedir..

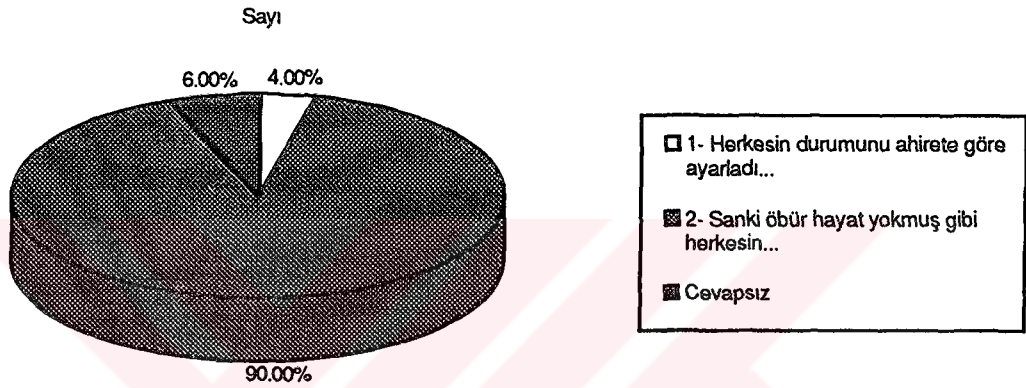
Ancak çizelgede de görüldüğü gibi % 68 oranındaki orta öğrenim gençlerimiz haksızlık karşısında, bunu giderecek önlemleri alma konusunda elinden geleni yapmaya çalışacağını, en azından bu haksızlığı gidermeyi hedefleyeceğini savunmaktadır. Ancak bunun başarmayışı durumunda "iş ahirete havale etme" eğilimine sahip olmaktadır. Gerçekten de dini yaklaşım biçimi de haksızlık karşısında susmayı değil, kişinin elinden gelen tüm imkanları değerlendirmesini, bu konuda başarılı olunmadığı takdirde "ceza günü"nde Allah'ın haksızlık yapanları cezalandıracağını belirtmektedir.

3.9 GENÇLİK AHİRET VE ÇEVRE

3.9.1 Çevrenizdeki İnsanları Dikkatlice Gözlemlediğiniz Zaman

	Sayı	Yüzde
1- Herkesin durumunu ahirete göre ayarladığını görürüm	2	4
2- Sanki öbür hayat yokmuş gibi herkesin dünyaya çok bağlandığını görürüm	45	90
Cevapsız	3	6

Tablo / Grafik: 29

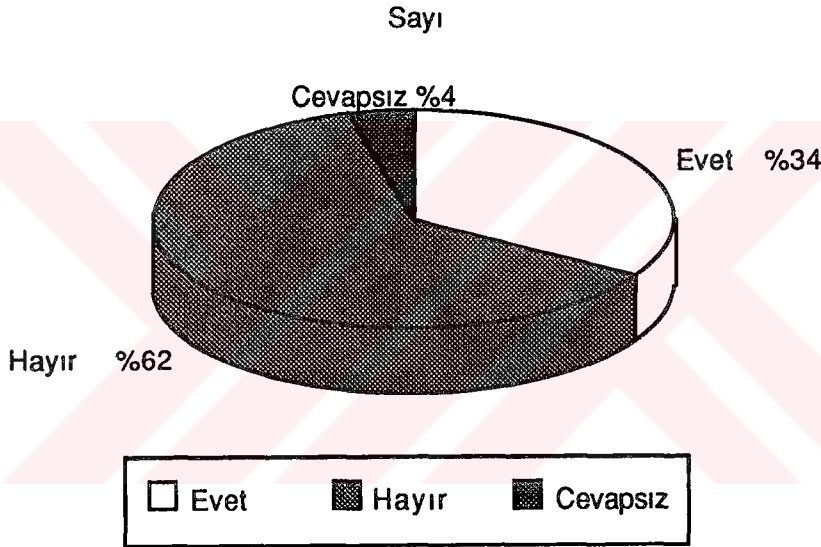
Diğer bir ifade ile, insanların yöneliminin ahirete mi yoksa dünyaya mı dönük olduğu sorusu, aslında bir anlamda hayata bakış açısının ne olması gerektiğini tesbite yöneliktir. Bu soruyu da cevapsız bırakan % 6 oranındaki gençler bir kenara bırakılırsa, ancak % 4'lük bir oran, gözlemlerini şaşırtıcı bir şekilde "herkesin durumunu ahirete göre ayarladığı" şeklinde ortaya koymaktadırlar.

%90 oranında ise, öğrencilerimiz, "sanki öbür hayat yokmuş gibi herkesin dünyaya çok bağlandığını gördüklerini" belirtmektedirler. Dünyaya çokça bağlanmayla, öte dünyanın gerçekliğini ihmat etme ya da yok sayma arasında bir bağıntı kurdukları görülmektedir. Bu kesite göre, ahiret hayatı mevcuttur ve bunun farkedilmesi için de dünyaya çokça bağlanmaktan vazgeçmek gerekmektedir. Buradan ahiret için dünyayı reddetme eğiliminden ziyade, sözkonusu olan bu iki alan arasından bir denge kurmayı başarmaktır.

3.10 GENÇLİK VE DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETMENİ

3.10.1 Sizce Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenleri ahiret inancı konusunda yeterli örneklik ve bilgilendirme yapabiliyorlar mı?

	Sayı	Yüzde
1. Evet	17	34
2. Hayır	31	62
Cevapsız	2	4

Tablo / Grafik: 30

Genel olarak dinin tanımı içinde gösterilen "ahiret" olgusu, deneklerimiz arasında bilgilenme kaynağı olarak bizzat Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin fonksiyonunu da yorumlamaktadırlar. Probleme cevap vermeyen % 4'lük bir oranın dışında yer alan % 96'lık gruptan sözkonusu öğretmenlerin rollerinin yeterince belirleyici olduklarına inanan % 34'tür. Çoğunluk ise olumsuz yaklaşımda (% 62) bulunmuşlardır. Hakikatteki sonuçlarının ayrı bir platformda ya da bir alan araştırmasında tesbitinin mümkün olabileceğini düşünebileceğimiz bu sonuca göre öğretmenler ahiret konusunda yeterli bilgi kaynağı olma özelliğine sahip değildir. Gerçekten de diğer sorulara ait aldığımız cevaplardan da yola çıkarak öğretme faaliyetinin yeterli seviyede olmadığını görüyoruz. Kuşkusuz öğretmenlere birçok görevler düşmektedir. Ancak bunların başında

asıl önemli olan, öğretmenlerin ahiret gibi dini açıdan merkezi bir role sahip bir olguyu tanımlamakta etkin olmamaları gerçeğidir.

SONUÇ

Bu çalışmamız, Cihanbeyli Lisesi örneğinden yola çıkarak, "*Ahret İnancının Ortaöğretim Gençliğindeki Anlamı ve Etkileri*"ni tesbit etmeye yöneliktir. Cihanbeyli ilçesi, aslında Türkiye çapında hızlı bir şekilde meydana gelen toplumsal değişimin somut olarak ortaya çıktığı merkezlerden biri olarak merkezi bir önem kazanmaktadır. Geleneksel eğilimlerle modern yönelişlerin kesiştiği ilçemiz, aslında Türk toplumsal değişme grafiğinin elverişli bir örneğini oluşturmaktadır.

"Ahret İnancı" İslami inanç ilkeleri içinde yer almaktadır. Hem dünya ve hem de ahiret hayatını kapsayan bir din olma özelliğine sahip olan İslamiyet, dünyaya karşı ahireti tercih etmekle birlikte, "dünyayı da ahiretin tarlası" saymaktadır. Bilindiği gibi ahiret inancı sadece İslamiyete mahsus bir yapı değildir. Tüm ilahî dinlerde bu inanç mevcut olmakla birlikte, İslam ahirete yüksek derecede önem vermiştir.

Çalışmamız Ortaöğretim gençliğinden hareket etmektedir. Cihanbeyli lisesinde tesadüfi örnekleme metoduyla seçilen öğrenciler üzerinde uygulamış olduğumuz araştırmadan amacımız, bu kesit içinde "ahiret, kavramının anlamını tesbit etmekle yetinmeyip, bu kavram çerçevesinde gençlerin zihni ve pratik dünyalarındaki izlerini ve etkilerini ortaya çıkarmaktır. Öte yandan yapılan çalışmanın da gösterdiği gibi, öğrencilerimiz ahiret inancı konusunda yeterince bilgi sahibi olmamakla birlikte, "ahiret" kavramını anlayabilecek hem alt yapıya ve hem de kavramlara sahiptir.

Öğrencilerimizin "ahiret" konusuna ilişkin kanaat ve tutumları üzerinde hangi etken ve kaynakların etkili olduğunu tesbit amacıyla sorduğumuz sorularda özellikle "aile"nin belirleyici etkisinin yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ailenin inancı ve ritüellerin oluşmasındaki etkilerinin belirleyici olduğu teyid edilmiştir. Aile, kişinin inanç temellerinin oluşmasında ilk tepkileri oluşturan kurum olarak dikkat çekmekle birlikte, bu inanç kriterlerinin her zaman klasik İslam çerçevesinde örnek almayı hak edecek durumda olmadığı da belirtilmelidir.

Gençlerin dine ilişkin tutumları da tesbit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yöneltilen sorularda, gencin dinle olan bağlantı noktaları, din merkezli ve din karşıtı eğilimlerinin kökenleri tesbit edilmeye çalışılmıştır. Gerçekten de gençlerimizin "din" çerçevesindeki düşünceleri belirleyiciliği çok olmayan oranlardaki olumsuz örnekler bir kenara bırakılırsa geleneksel yaklaşımlarla çoğu yerde paralellikler arzetmiştir.

Ahiret inancının gençler üzerindeki pozisyonunu tesbit etmeye çalıştığımız sorulardan aldığımız cevapların genel olarak, gençlerin ahireti dışlamadığı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ahiret, hesap günü olarak değerlendirilmekte ve dünyanın bugüne hazırlık için değerlendirmesinin gerekliliğine işaret edilmektedir. Ancak bu durum, genci dinle ilgisinden bağımsız incelenmemiştir. Gencin, dine ait kıldığı alanın genel tesbiti, henüz daha hayatın ve inancın parçalanması anlamında bir sekülerleşmenin kesitimiz açısından sonuca ulaşmış olabileceğinin kabul edilemeyeceği gerçeğidir.

Genelde gençler, "ahirette" dünyada iken yaptıklarından hesaba çekileceklerini belirtmekle birlikte dünyayı da asla ihmal etmemekten yanadırlar. Hatta dünyayı tek merkez alarak gören gençlerde rastlanmaktadır. Ancak, ölüm düşüncesine ilişkin kanaatleri tesbit etmeye yöneldiğimizde İslamın fitrat olarak tanımladığı durumun gençler örneğinde de öne çıktığını belirtebiliriz. Ölüm imajı, ahiretle ilintilendirilerek değerlendirilmektedir. Ölüm olayının psikolojik görüntüsü, bir yandan da ahiret konusunda kişisel hazırlık yapılması durumunu hatırlatmaktadır. Hökelekli'nin "*Ölümle İlgili Tutumların Dini Davranışla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma I.IF*" adlı çalışmaları da bu kanaatimizi doğrulamaktadır.

Burada gençliğin ahiret düşüncesine etki eden faktörlerin neler olduğu da dikkate alınmıştır. Kuşkusuz eğitim, öğretim ve insanın evrenle kurduğu felsefi bağ bu konuda bağlayıcı olmaktadır.

Gençlikte ölüm düşüncesi ve çağrıştırdıklarının neler olduğunu tesbit etmeye çalıştığımız sorularımızla bir anlamda gençlerimizin ahiret düşüncesini besleyici değerlerle ilişkilerini öğrenmiş oluyoruz. Ölüm düşüncesiyle ortaya çıkan "sonluluk" anlayışı herşeyin fani olduğu hakikatiyle birlikte bireyde "kalıcı" davranışlara yönelme şeklide bir davranış kalıbı üretmektedir.

Bu nedenle yaşanan hayat ile ahiret inancı arasında bir ilişki kurmak zor olmamaktadır. Ahiretin varlığını reddedenler bir yana, ahireti bir gerçeklik boyutu olarak değerlendiren büyük kesit bir anlamda Allah'ın takdirine uygun davranışlar edinmeyi gerekli görmektedir.

Gençlik ve ahiret konusunun özellikle bilgilenme tarzında, farklı merkezlerden beslenmesine rağmen, ayrıca Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi öğretmenlerinin rolünün ne olabileceği de araştırılmıştır. Burada sözkonusu öğretmenlerin bir genelleme tuzağına düşmeksizin ifade etmek gerekirse, öğrencilerimizin ahiret inancına ilişkin bilgiler ve somut özellikler teşkil etmesi durumunda yeterli rehberlik hizmetini yapmadıkları anlaşılmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi hem bu öğretmenlerin pedagojik donanımlarıyla ve hem de bilimsel düzeylerinin geliştirilmesiyle ilgili görünmektedir.

Başlangıçta ortaya koyduğumuz temel varsayımımızın çalışmamızın sonunda ciddi ve somut bir şekilde desteklendiğini gördük: Öğrencilerimiz ahiret inancına genelde sıkı sıkıya bağlı olup, en önemli desteği ailelerinden almaktadırlar. Ancak pozitivist eğitim anlayışının önyargılı tutumu nedeniyle zaman zaman öğrencinin inanç kriterlerinde bir kırılmanın mevcudiyetinden de bahsedilebilmektedir.

Bu durumun giderilebilmesi ve gençlerin ahiret inançlarının daha sağlıklı bir çerçeveye oturtulabilmesi için özellikle eğitim sistemlerinde ciddi ve kalıcı adımların atılması gerekmektedir. Bu, hemen pek çok konuda olduğu gibi bu alanda da İslâmi ve bilimsel yönelişlerin sistematize edilmesini gerekli kılmaktadır.

SUMMARY

We prepared this high license thesis about the last belief and it's impression of the young in the middle education, and made a field working at the first, the second, and the third classes in the Cihanbeyli high school.

In the field working; our aim was to take base of a young in the middle education and to learn his or her knowledge about the creation and the last and the thinking about the religion.

The beachelorhood time is a period of time which big positive and negative impression in the people life.

In this period of time the young couldn't find an anser to the belief's questions and that's ho he or she hesitates about the belief and the thinking.

Hov can a young prefit from the living love the sensation of the endlessness and to trust the future of the last belief in the Islam?

In the end of the field working; we save that the students in the middle education are belief the last but, they don't have enough knowledges.

In the middle education's youngs are in a big sensation period of time, that's who, the school, the femils and the surroundings don't intersting with these youngs. And the young is by oneself that must thinking. And the religion culture and morals knowledge's lessons hours aren't enough.

KAYNAKÇA

KUR'AN-I KERİM

ANABRİTANNİCA, Genel Kültür Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık, C.:5, İstanbul 1986, 1987

ARMANER, Neda, **Din Psikolojisine Giriş**, Ayyıldız Mtb., Ankara 1980

AYHAN, Rıza, "Ailenin Hukuki Yapısı", **Aile Yıllığı 1990**, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay., Ankara 1990

BAŞARAN, İbrahim Ethem, **Eğitim Psikolojisi-Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri**, Gül Yay., 5.b., Ankara 1983

BİLGİN Beyza ve SELÇUK Mualla, **Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri**, Akid Yay., Ankara 1991

CİHAN Erol, **Çocuk Suçluluğu ve Kimsesiz Çocuklar-Gençlik Meseleleri**, Aydınlar Ocağı Yay., İstanbul 1988

ÇİVİ Mevlüt, **Cihanbeyli 1991**, Özkale Ofset Ankara 1991

ÇAMDİMİ, H. Mahmud, **Din Eğitimine Giriş**, M.Ü.İ.F.V. Yay., No: 33, İstanbul 1989

GANDER, Mary J. ve GARDİNER, Harriy W., **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Çev. Ali Dönmez, Nilgün Çelen, Bekir Onur, İmge Yay., Ankara 1993

HESAPÇIOĞLU, Muhsin, **Öğretim İlke ve Yöntemleri-Eğitim Programları ve Öğretim-**, 2.b, Beta BasımYayım, Dağıtım A.Ş. İstanbul 1992

HORTAÇSU, Nuran, **İnsan İlişkileri**, İmge Yayınları, Ankara 1991

HÖKELEKLİ Hayati, "Ölümle ilgili Tutumların Dini Davranışla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma I. II" T.C. U.Ü.İ.F. Dergisi sayı: 4, Cilt: 4, Yıl: 4, 1992,57-98.

_____ **Din Psikolojisi**, T.D.V. yay. Nu: 116, Ankara 1993

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ, C.:1, "Ahiret Maddesi" TDV Yay. İstanbul 1989, s.543-548

KAYA, Yahya Kemal, **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış- Eğitimde Model Arayışı**, Bilim Yayınları, Ankara 1989

- KUTUP Muhammed, **İslam'da Eğitim Metodu**, 2. b., Yay Yay., Çev. Durmuş Ali Kayapınar, İstanbul Tarihsiz.
- ONUR, Bekir, **Gelişim Psikolojisi-Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm-**, 2.b, Verso Yay., Ankara 1991
- ORIGLIA, D, "Toplumda, Okulda, Ailede Ergen", Çev. Bekir Onur, **Ergenlik Psikolojisi**, 2-b., Hacettepe Taş Kitapçılık, Ankara 1987
- ÖZOĞLU, Süleyman Çetin, **Gençlerin kişilik Gelişimine Nasıl Yardımcı Olabiliriz?** TED Yayınları, Ankara 1988
- ŞENER, Sami, **Türkiyede Gençlik Olayı - Beklentileri, Problemleri ve Düşünceleriyle-**, Timaş Yayınları, İstanbul 1991
- TOPRAK, Süleyman, **Ölümünden sonraki Hayat**, Sebat Mat. 4.b., Konya 1991
- YAVUZ, Kerim, **Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi**, D.İ.B. Yayınları, Nu: 213, Ankara 1981
- YAVUZER, Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, 8-b, Remzi Kitabevi yayınları, İstanbul 1993
- YÖRÜKOĞLU, Atalay, **Gençlik Çağı, Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar**, Özgür Yayın-Dağıtım, İstanbul 1990
- _____ **Çocuk Ruh Sağlığı**, Özgür Yayın-Dağıtım, 15.b, İstanbul 1989
- _____ **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul 1992

ANKET FORMU

Değerli Arkadaşım,

Size sunulan anket formuyla, ortaöğretim öğrencilerinin ahirete ilişkin görüş ve tutumlarını tesbit etmek istiyoruz. Anket formunda size yöneltilecek olan sorulara vereceğiniz açık ve net cevaplar, ayrıca yapacağınız tercihler, önemli problem alanlarından biri olan bu konuyu anlamamızda sizi de katkı sahibi yapacaktır.

Biz, sizden ne adınızı ne de soyadınızı yazmanızı istemiyoruz. Önemli olan ortaöğretim genci olarak bizzat sizde somutlaşan düşüncelerinizin genel toplum içindeki yerini tesbit ederek, bundan genellenebilir sonuçlar çıkarmak ve eğitimimizin, bu yönde şekillenebilmesi için gerekebilecek başlıklar ortaya çıkarmaktır.

Şimdiden vereceğiniz cevaplar için teşekkür ediyor, tamamen sizinle bizim aramızda cereyan edecek bu anket aracılığıyla, eğitim sistemimize yönelik kimi sonuçlar elde etmeyi amaçlayan bu çalışmamıza göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı sizlere teşekkür ediyoruz.

Erdal BAYKAN

ANKET FORMUYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Her soruyu, ilgili seçenekleriyle birlikte dikkatlice okuduktan sonra cevaplayınız.
2. Sizin açınızdan uygun olan seçeneği işaretleyiniz.
3. Sorularda zaman zaman, bizzat sizin farklı görüşlerinizin olabileceği düşünülerek, düşüncelerinizi yazmanıza imkan verilmiştir. Lütfen sizin için önemli sayılabilecek düşüncelerinizi not ediniz.
4. Anketin sonunda yer alan değerlendirme bölümüne konumuza ilişkin genel görüşlerinizi birkaç satırla da olsa ekleyiniz.
5. Araştırma sonuçları hakkında istediğiniz takdirde sizlere gerekli bilgiler verilecektir.

1) Cinsiyetiniz?

- Erkek
 Kız

2) Kaç yaşındasınız?

- 15
 16
 17

3) Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz?

- Lise 1
 Lise 2
 Lise 3

4) Anne ve Babanızla İlişkileriniz Nasıldır?

- 1. Çok iyidir, arkadaş gibiyiz
 2. Ben evde bir yabancı gibiyim
 3. Kardeşlerim olmasa beni daha çok sevecekler
 4. Ben çok seviyorum ama onların beni sevip sevmediğini bilmiyorum
 5. Seviyorum ama anlaşıyoruz

5) Ailenize Karşı Beslediğiniz Duygularınız

- 1. Beni anlamıyorlar
 2. Onlardan başka beni anlayan yok
 3. Allah sevmemi emreder
 4. Onları Allah da sevmez
 5. Ailemi seviyorum

6) Ailenizin Dine Olan İlgisi Nedir?

- 1. Namaz kılmaz ama Allah'ı severler
 2. Gündelik ibadetlerini yerine getirirler
 3. Bu konuda hiçbir bilgim yok

7) Dini Eğitiminizi Nereden Aldınız?

- 1. Hiç eğitim almadım
 2. Ailem bazı dualar öğretti
 3. Din Kültürü öğretmenime çok şey borçluyum
 4. Cami hocasından öğrendim
 5. Kur'an kursuna gittim

8) *Dini Öğrenmeyi Gerekli Görürüm Çünkü*

- 1. İnsan Allah'a çok şey borçludur
- 2. İnsan Ahirette hesaba çekilecektir
- 3. İnsan zayıf bir yaratıktır
- 4. Böyle olduğunu sanmıyorum
- 5. Dinsiz insan hiçbir şeydir

9) *Din Sadece Bu Dünyayı mı İlgilendirir*

- 1. Hayır, bir de ahiret vardır
- 2. Herşey burada biter gerisi boştur

10) *Günlük İbadetlerinizi Yerine Getiriyor musunuz?*

- 1. Evet
- 2. Bazen
- 3. Hayır
- 4. Hayır, yararsız bulduğum için yapmıyorum
- 5. Getirmiyorum, çünkü ben daha gencim
- 6. Yaşlanınca daha çok yapabilirim diye düşünüyorum

11) *Öldükten Sonra Bir Hayatın Varlığı Sizce Gerçek midir?*

- 1. Denemediğim şeye inanmam
- 2. Evet gerçektir, bir de ahiret vardır

12) *Ahireti Aşağıdaki Tariflerden Hangisi Daha İyi Karşulamaktadır*

- 1. Ahiret, Öldükten sonra yaşayacağımız hayatın kendisidir
- 2. Ahiret, ölümden sonra varolduğu sanılan hayal dünyasıdır
- 3. Ölümden sonraki hayat olduğuna inanılan şeydir

13) *Ahirete İnanmanızın Hangi Nedenlere Dayandığını Düşünüyorsunuz?*

- 1. Ailemin desteğiyle inandım
- 2. Okuduğum kitaplardan kazandım
- 3. Şartlar beni buna zorladı
- 4. Doğuştan beri kendimi inançlı hissediyorum

14) *Ahiret Duygusunu En çok Hissettiğiniz Dönem*

- 1. Çocukken daha fazla hissederdim
- 2. Büyüdükçe daha az düşünür oldum

- 3. Ölüme tanık oldukça daha fazla hissediyorum
- 4. Yaşadığımız hayat unutturuyor
- 5. Her zaman hissederim

15) Ahiret Denince Daha Çok Şunu Hissederim

- 1. Ölümsüz hayatın nasıl olacağını merak ederim
- 2. Hep cennette olmayı isterim ama günahım çoktur
- 3. Cehenneme gitmekten de çok korkuyorum
- 4. Hiç olmazsa orda rahatım iyi olacak diye düşünürüm

16) Ahiret Açıklanabilir mi?

- 1. Sanıyorum açıklanabilir
- 2. Sanmıyorum zor açıklanabilir
- 3. Bir hayal ürünüdür gerçekliği yoktur
- 4. İmanla ilgili bir şeydir, inanılır

17) Ahiret İnancının Sizdeki Etkisi Daha Çok Nedir?

- 1. Zihnimin rahat olmasını sağlıyor
- 2. Hayatı daha anlamlı buluyorum
- 3. Dünya zevklerini kısıtlıyor
- 4. Beni mutlu etmiyor
- 5. Çıldırمامı önüyor, boşluktan kurtuluyorum

18) Ahiret İnancının Bence En büyük Faydası

- 1. Hayatı anlamlı kılmasıdır
- 2. Hayatın önemsizliğini hissettirmesidir
- 3. Adalet duygusunu pekiştirmesidir
- 4. Herşeyin sonlu olduğunun bilinmesidir

19) Kendinize Aşağıdakilerin Hangisini Uygun Bulursunuz?

- 1. Cenneti hakettiğimi sanıyorum
- 2. Cennet gidip gidemeyeceğimi ben bilemem Allah bilir
- 3. Bu konuda bir şey düşünmüyorum
- 4. Bu halimizle Cenneti hakedemeyiz çünkü herşey bozuldu
- 5. Allah bizi gönderecek çünkü biz imanlıyız

20) *Şayet Cennete Layık Görülürsem Bunu Şuna Bağlarım*

- 1. Allah yaptığım iyilikleri böyle değerlendirir
- 2. Allah dilediğini dilediğince ödüllendirir ya da cezalandırır
- 3. Allah bu dünyada acı çekenleri ahirette cennetle ödüllendirir
- 4. İbadet yaptığım için böyle bir ödülü hakettim

21) *Ahirete Olan İnancım Şu Durumlarda Zayıflar.*

- 1. Hiçbir zaman zayıflamaz
- 2. Bazı şeylerin hesabı ahirete ertelendiği zaman
- 3. Haksızlık yapanların Allah tarafından hemen cezalandırılmadığı zaman
- 4. Hiç kimseye ve hiçbir şeye ihtiyacım olmadığını düşündüğüm zaman

22) *Ahirete Olan İnancım Şu durumlarda Artar*

- 1. Allah'a en çok yakın olduğumu hissettiğim durumlarda
- 2. Başkaları tarafından horlandığım zamanlarda
- 3. Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda
- 4. Ben her zaman Ahirete olan inancımı güçlü hissediyorum
- 5. Birinin ölümünden haberdar olduğum zaman

23) *Sizce Ölüm ve Ahiret Arasında Ne Gibi Bir İlişki Vardır?*

- 1. Ölüm bütün hesabın dürülme anıdır, artık iş işten geçmiştir
- 2. Öldükten sonra birşeyin varlığı bana pek fazla inandırıcı gelmiyor
- 3. Ölüm ve ahiret olmasaydı yaşamının da bir anlamı olmayacaktı

24) *Ölümden Korkuyorum, Çünkü*

- 1. Ahirete iyi bir hazırlığın olmadığını düşünüyorum
- 2. Ölüm çok soğuk birşey Onun için korkuyorum
- 3. Öldükten sonra ne olacağımız beni çokca endişelendiriyor
- 4. Hayır ölümden korkmuyorum

25) *Birisinin Ölümünü Duyduğum Zaman*

- 1. Ölümü düşünmemek için olanca gücümle direnirim, çok fena olurum
- 2. Ahiret gününü düşünür hazırlık yapmayı gerekli görürüm
- 3. Hiçbirşey hissetmem

26) *Dünyada sahip olmadığınız şeyler hakkında Neler Düşünüyorsunuz.*

1. Dünyada iyiler hep imtihanda oldukları için gerçek sonuç ahirette elde edilecektir.

..... 2. Dünyada sahip olmadığım şeye ahirette de sahip olmam

27) *Bir Haksızlık Yapacağım Zaman*

..... 1- Allah'ın ahirette cezalandıracağından korkarım

..... 2- Vicdanen rahatsızlık duyarım

..... 3- İşlerimin rast gitmeyeceğini sanırım

..... 4- Dünyada da ahirette de rezil olurum diye düşünürüm

..... 5- Bir daha yapmazsam birşey olmaz diye düşünürüm

28) *Bir Haksızlığa Uğradığınız Zaman Ne Yaparınız.?*

..... 1- Haksızlığı gidermeye çalışırım, başaramazsam işi ahirete havale ederim

..... 2- Öbür tarafta haksızlık için ceza verilecektir, sabrederim

..... 3- Ahiret sonraki iş görmediğim şeye inanmam

29) *Çevrenizdeki İnsanları Dikkatlice Gözlemlediğiniz Zaman*

..... 1- Herkesin durumunu ahirete göre ayarladığını görürüm

2- Sanki öbür hayat yokmuş gibi herkesin dünyaya çok bağlı olduğunu görürüm

30) *Sizce Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenleri ahiret inancı konusunda yeterli örneklik ve bilgilendirme yapabiliyorlar mı?*

..... Evet

..... Hayır

T. C.
KONYA İLİ
CİHANBEYLİ İLÇESİ
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI:010/2505
KONU:Anket.

CİHANBEYLİ
22.06.1993

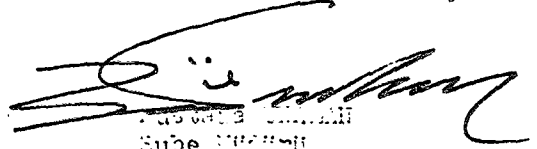
Erdal BAYKAN
İmam Hatip Lisesi

CİHANBEYLİ

21.06.1993 tarihli dilekçenizde İlçemiz Lise ve dondi öğrencilerimize uygulanak istediğiniz alan çalışması ile ilgili Kaymakamlık Oluru ekte gönderilmiştir. Gereğini bilgilerinize rica ederim.

MÜDÜR ADINA

Ekil. 1 olur

Erdal BAYKAN
Şube Müdürü

T. C.
KONYA İLİ
CİHANBEYLİ İLÇESİ
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI:010/2464
KONU:Anket.

CİHANBEYLİ
22.06.1993

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

CİHANBEYLİ

Kulu İmam Hatip Lisesinin Cihanbeyli Şubesi Müdür Yardımcısı Erdal Baykan "Orta Öğretim Gençliğinde Ahiret İnancının Anlamı ve Etkileri" konulu bir alan araştırması yapmak istemektedir.

Adı geçen İlçemiz Cihanbeyli Lisesi, S. Balgin Kız Meslek Lisesi ve A. Fuat Belgin Endüstri Meslek Lisesinin Lise öğrencilerine bu anketin düzenlenmesi dairizce uygun görülmektedir.

Makamlarınıza da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

010/2464
22.06.1993

H. İbrahim KILIS
Kaymakam V.

Ramazan ÜZTÜRK
İlçe Milli Eğitim Müdür V.

